AL. PALEOLOGU: Puterea actuală se sprijină pe minciună și crimă (p. 8-9)

(p. 8-9)

CONVORBIRI LITERARE

FONDAT 1867 DE „JUNIMEA"

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din România, serie nouă nr. 41 (1287) decembrie '90

SALA DE LECTURĂ

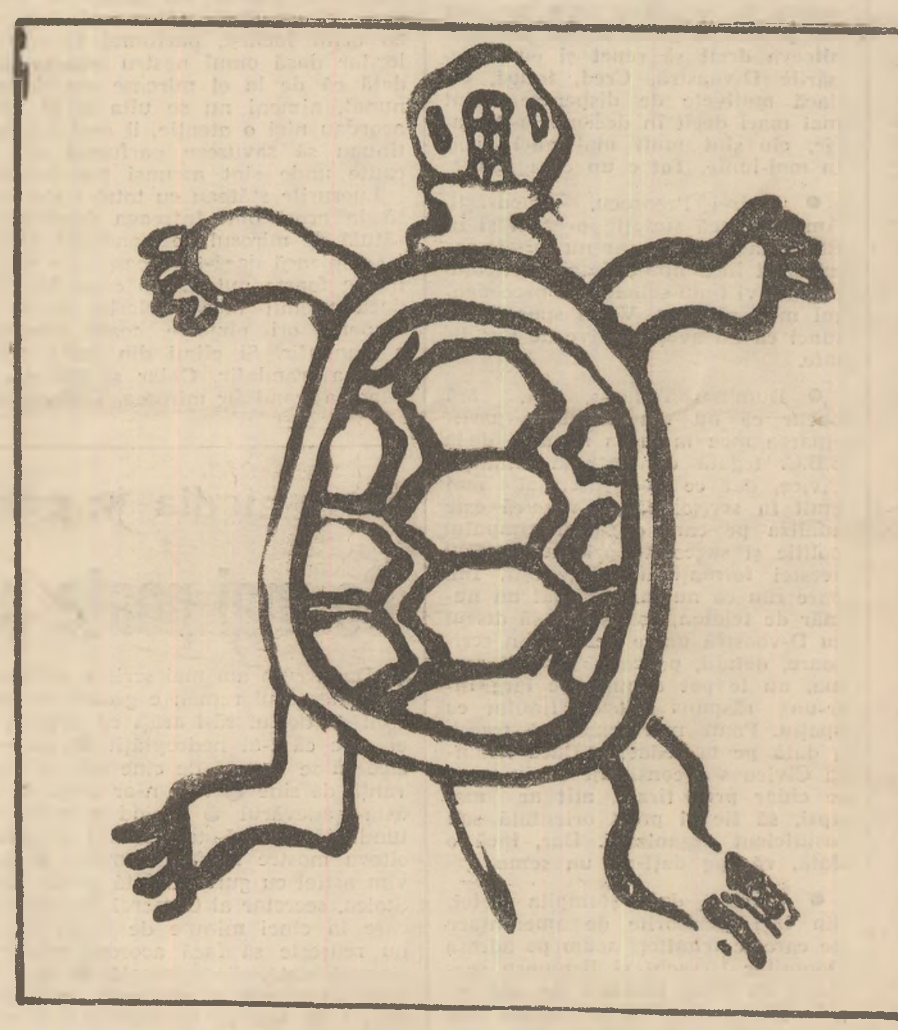
Altarul pîngărit

Televiziunea a transmis în direct festivitățile de la Alba Iulia, prilejuite de sărbătorirea zilei naționale. Întreaga țară a avut astfel posibilitatea să vadă și să audă ce s-a petrecut acolo. Iar cele văzute și auzite nu pot decît să ne mîhnească și să ne îngrijoreze. O adunare solemnă a fost transformată în ocazie de manifestare a intoleranței politice. Uitînd parcă pentru ce se adunaseră pe Platoul Românilor, partizanii guvernului și ai opoziției au boicotat discursurile adversarilor. S-au fluierat reciproc, s-au huiduit reciproc. A fost un spectacol rușinos și degradant. Dacă nici măcar într-o asemenea împrejurare nu pot fi lăsate deoparte animozitățile politice, înseamnă că lucrurile sînt deosebit de grave, că nu mai avem nimic sfînt, că nici o idee, cît de nobilă, nu ne mai poate ridica deasupra mizeriei morale în care ne zbatem, că totul e în noi pervertit. O solemnitate ce ar fi trebuit să ne solidarizeze n-a făcut decît să scoată la lumină fundamentala noastră dezbinare. În loc să amuțească în fața înălțimii momentului, pasiunile politice au ieșit în rîndul întîi, reușind să murdărească și ceea ce, pînă atunci, rămăsese nemaculat.

În calitate de organizator, guvernul poartă întreaga răspundere pentru blasfemia de la Alba Iulia. Degeaba încearcă să se disculpe pretextînd că huiduirea reprezentanților opoziției n-a fost altceva decît manifestarea spontană a sentimentelor publice, față de persoanele în cauză. Nimeni n-a vorbit acolo în numele propriu. Nici domnul Bîrlădeanu, nici domnul Câmpeanu, nici domnul Cunescu, nici domnul Iordache, nici domnul Coposu, nici domnul Szocs, nici măcar domnul Iliescu. Ca persoane particulare, ei nu aveau, de altminteri, nici un temei să se adreseze mulțimii într-o asemenea zi. Dacă au vorbit totuși, au făcut-o în numele partidelor politice și ai instituțiilor puterii. În această calitate au fost fluierați și huiduiți. Iar dacă așa stau lucrurile, urmează că cei ce au boicotat discursurile erau fie complet ignoranți în materie de istorie națională, fie de rea credință. Căci doar ignoranța și reaua credință puteau conduce la huiduirea reprezentanților partidelor istorice, făptuitoarele Marii Uniri. De-ar fi fost cît de cît informați asupra desfășurării evenimentelor de acum șaptezeci și doi de ani, probabil că „oamenii de bine" de la Alba Iulia n-ar fi cutezat să tulbure cu nearticulatele lor sunete festivitățile. Sau poate că s-ar fi mulțumit să acopere doar cuvîntările ex-nomenclaturiștilor partidului comunist, reputat nu numai prin ruinarea economică a țării, dar și prin politica antinațională și antiromânească. Judecînd după cursul pe care l-au avut, manifestările de la Alba Iulia par să fi avut drept obiectiv nu atît celebrarea zilei în care românii și-au realizat visul de unire, cît umbrirea rolului decisiv al partidelor istorice în împlinirea lui. Din rațiuni ușor de descifrat, se încearcă manipularea realității istorice prin redistribuirea accentelor. În folosul cui ? Comuniștii ne-au falsificat istoria spre a acredita ideea că ei au făcut-o. Mai bine de patru decenii, copiii au învățat că partidul comunist și precursorii săi socialiști au inițiat și organizat mai toate evenimentele istorice ale României moderne. Formați în acest spirit, destui dintre concetățenii noștri cred și acum aceste baliverne. Intenționează, oare, actuala echipă de la putere o similară măsluire a adevărului ? Și să fie cumva batjocura de la Alba Iulia primul pas către deposedarea partidelor istorice de meritele incontestabile ? S-ar putea să ne înșelăm. Însă, pentru orice eventualitate, e bine să știe nu doar istoricii de profesie, ci toți locuitorii acestui pămînt că România modernă este opera lucrării patriotice și naționale a partidelor istorice.

Îngrijorarea noastră nu se întemeiază însă exclusiv pe purtarea incalificabilă a auditoriului de la Alba Iulia. Ea e întărită de purtarea, și mai greu de calificat, a domnului prim ministru, ale cărui mimică și gesturi, zadarnic temperate de președintele ce-i stătea alături, încurajau gălăgia și ireverențele. Din ianuarie încoace s-a încercat acreditarea unei imagini cît mai convenabile a domnici sale. S-a insistat asupra frumuseții, asupra zîmbetului deschis, asupra poliglotismului, chiar și asupra aptitudinilor sale de diplomat. După Alba Iulia, ne-am convins definitiv că ultimele îi lipsesc. Indiferent care-i erau adevăratele gînduri și sentimente, poziția oficială pe care o deține îl obliga să adopte o atitudine demnă, echilibrată, iar nu să se poarte ca o vedetă de muzică ușoară, asaltată de fani. De ziua națională nu rîzi cu gura pînă la urechi atunci cînd urmașii politici al lui Iuliu Maniu sînt tratați ca niște ageamii jucători de fotbal. Este o gafă imensă, ce discreditează puterea executivă în ansamblul ei. Nu de play boys avem nevoie în fruntea țării, ci de oameni lucizi, modești, harnici și onești, capabili să-și stăpînească, pentru binele public, sentimentele.

Al. DOBRESCU

COMUNICAT

Convențiile studențești din Timișoara, București și Iași au decis să declanșeze o grevă generală nelimitată, începînd cu 11 decembrie 1990, avînd drept scop demisia președintelui, a guvernului, a directorului S.R.I.-ului și parlamentarilor compromiși.

Convențiile studențești din Timișoara,
București și Iași

convorbiri (ne)literare

Îmi cer scuze pentru întîrzierea cu care răspund unor scrisori (acum și în numărul viitor), dar am lipsit o lună de la redacție. Am lipsit din motive profesionale și asta începe să se vadă chiar în numărul de față — mă refer la interviul cu Dl. Al. Paleologu. Vor urma și alte interviuri, cred eu, la fel de interesante. Dar să încep răspunsurile la scrisori.

● S. Ianculescu, Cîmpina. Întrucît eu susțin această rubrică, Dl Al. Dobrescu m-a rugat să vă transmit mulțumirile lui pentru ceea ce spuneți despre revista noastră. Le transmit împreună cu ale întregii redacții. La întrebarea: „Oare ce protejează, ce apără acești oameni? Și de artă și fără de artă? Numai propria lor piele? Numai propria lor goliciune interioară?", eu cred că răspunsul e și foarte simplu, dar și foarte complicat. Dacă aș mai avea putere să glumesc, aș spune că oamenii la care vă referiți apără „liniștea de care avem nevoie" (și care ne-a dus unde ne-a dus) și „un zîmbet ca un trandafir" care, vă pot spune cu certitudine, ne mai poate păcăli numai pe noi. Dar cum nu mai am putere să glumesc, nu pot face altceva decît să repet și eu întrebările D-voastră. Cred, totuși, că, dacă motivele de disperare sînt mai mari decît în decembrie-ianuarie, ele sînt mult mai mici decît în mai-iunie. Tot e un cîștig, nu?

● Andrei Preorocu, București. Am văzut că sînteți prezent și în România literară, dar nu mi-ați comunicat încă nimic despre articolul pe care vi l-am solicitat în precedentul meu răspuns. V-am spus de atunci că nu aveți motive de timiditate.

● Dumitru Toderaș, Iași. Mă bucur că nu v-a displăcut participarea mea la masa rotundă de la B.B.C. legată de apariția Alianței Civice, dar ce m-a interesat mai mult în scrisoarea D-voastră este analiza pe care o faceți cîmpului politic și sugestiile privind viitorul acestei formațiuni cetățenești. Îmi pare rău că nu mi-ați lăsat un număr de telefon, aș fi vrut să discut cu D-voastră unele detalii din scrisoare, detalii, pe care, vă dați seama, nu le pot expune pe larg într-un răspuns atît de limitat ca spațiu. Poate mai reușiți să treceți o dată pe la redacție. Dacă Alianța Civică s-a constituit tîrziu, poate chiar prea tîrziu, atît ar mai lipsi, să fie și prost orientată sau insuficient organizată. Dar, încă o dată, vă rog dați-mi un semn.

● Anonimi, după ștampila poștei, din Iași. Scrisorile de amenințare pe care le trimiteți acum pe adresa Domnilor Ursachi și Brumaru seamănă ca două picături de apă cu cele pe care mi le trimiteați mie prin iarnă și primăvară. Nu înțeleg de ce m-ați uitat pe mine, cum nu înțeleg de ce îi nedreptățiți pe ei — nu le-ați trimis încă nici una în versuri! Să fi secat talentul D-voastră poetic? Mira-m-aș. Știm cu toții că românul e născut poet, iar asta indiferent de orientarea sa politică. Dacă scrisorile vor fi mai puțin stereotipe, dacă ele vor avea imagini și metafore mai reușite, promitem să publicăm. Fiind anonime le vom publica, desigur, la o rubrică special înființată de „folclor nou". Cum puteți observa, în numărul de față, am publicat deja stenograma prescurtată a ultimei ședințe de la F.S.N.-ul municipal Iași. Deh! Bănuim că de acolo vin și anonimele, dacă nu cumva de la „brațul înarmat" al F.S.N.-ului, mai pe românește spus — Securitatea. Nouă sau veche? Dumnezeu știe — prea seamănă una cu alta, indiferent de declarațiile de intenții ale D-lui Măgureanu.

Liviu ANTONESEI

Ludmila PETRUȘEVSKAIA

Basme pentru cei mici: trandafirul

Un om începu deodată să miroase ca un trandafir. Și nu putea să facă nimic. Cînd intra într-un magazin, toți se opreau în loc, începeau să adulmece aerul și spuneau: „Miroase a trandafiri! Parcă am fi într-o grădină de trandafiri!" Și pînă nu pleca omul din magazin, nimeni nu putea să cumpere nimic. Toți stăteau și savurau, cu ochii închiși, parfumul trandafirilor. Iar dacă omul nostru anunța deodată că de la el miroase așa de minunat, nimeni nu se uita la el. Nu-i acordau nici o atenție, îl ocoleau, continuau să savureze parfumul și să caute unde sînt ascunși trandafirii.

Lucrurile stăteau cu totul altfel acasă la acest om: întreaga familie era sătulă de mirosul de trandafiri. Oricui i se apleacă dacă-i miroase casa un an întreg foarte puternic a ceva. În plus, dacă vecinii făceau ciorbă, supă de ciuperci ori pîrjoale, toate miroseau a trandafir. Și cîinii din curte miroseau a trandafir. Chiar și găleata de gunoi a trandafir mirosea. Vecinii erau de acord că e imposibil să mai trăiești așa. „Nu poți să știi — se plîngeau gospodinele — dacă s-a înăcrit sau nu supa de ieri: miroase a trandafir și gata". În casă s-au înmulțit șoarecii din cauză că pisicile nu-i mai puteau deosebi după miros: șoarecii miroseau ca trandafirii. Și pisicile miroseau ca trandafirii.

În fine, acest om nenorocit s-a hotărît să se ducă la academia botanică. Spera să se lămurească acolo ce se întîmplă. Și într-adevăr la academia botanică l-au luat imediat în primire academicieni. L-au expus la lumină și au început să discute dacă e un trandafir galben sau alb. Au discutat multă vreme, căci de culoarea trandafirului depinde îngrijirea lui. Au decis, în sfîrșit, că este un trandafir alb-roz și i-au comunicat omului că îl vor răsădi într-un ghiveci, să vadă ce îngrășămînt îi convine și cu ce să-l stropească. Și omul, trebuie s-o spunem, a înflorit pur și simplu de atîta atenție. A acceptat cu plăcere să fie pus într-un ghiveci și să fie legat cu o sforicică de un băț lung, să nu se plece la pămînt.

Ca orice trandafir alb-roz, era udat de trei ori pe zi cu un fel de apă tulbure. Și de fiecare dată i se jilăveau picioarele, așa că pînă la urmă a răcit și s-a plecat la pămînt. Noroc de sforicica cu care era legat de băț. Profesorii îl cercetau la fiecare jumătate de oră, sfîrșind prin a-i schimba numele din trandafir alb-roz în trandafir roșu, întrucît se înroșise din pricina guturaiului. Dar cînd i-a trecut guturaiul, profesorii l-au studiat iarăși cu atenție, neputînd înțelege ce culoare are acum trandafirul. Au declarat, de aceea, că au selectat un nou soi — trandafrul palid roziu fără miros. Fiindcă, în timpul tratamentului, el și-a pierdut parfumul.

La început omul s-a speriat că or să-i dea un șut de acolo, însă temerile lui s-au dovedit neîntemeiate: era arătat musafirilor din străinătate, celor ce făceau excursii, era dus la conferințe publice, la care el mergea ținîndu-se bine de ghiveci. Cu timpul s-a obișnuit să nu-i mai fie frică de nimic: stropirea regulată l-a călit, iar pentru miros se dădea cu „Krasnaia Moskva". În interviurile pe care le acorda cu tot mai multă plăcere, își amintea de vremurile cînd nimeni nu credea că el miroase, cînd era gonit pînă și din casa care locuia. Singurul lucru care nu-i place este hrănirea suplimentară cu bălegar. Dar florile sînt ființe dependente, așa că trebuie să suporte micile inconveniente ale vieții de floare. Adevăratele flori cresc din gunoi și se hrănesc cu te miri ce...

(de la trimisul nostru special la Moscova)

traducere de
Vera ȘTEFANOVICI

Mass-media în pas de defilare

Ce mai poate parlamentarii

● După cum am mai scris și altădată, parlamentarul român e grozav de sensibil ● destul să-l arăți cu degetul și el sare că l-ai nedreptățit ● nu s-ar zice că se bucură de cine știe ce siguranță de sine ● nici n-ar avea de ce, ăsta-i adevărul ● făcînd o masă rotundă fără masă, teeviziunea ne aduce cîteva mostre în fața camerei ● privim astfel cu gura căscată pe dl. Emil Stoica, secretar al Camerei Deputaților, care în cinci minute de bătut cîmpii nu reușește să facă acordul măcar o singură dată, din greșeală ● întîi la școala primară, și mai apoi în Parlament! ● sau la originalitatea democrației noastre, ziceți că invers ar fi mai bine? ● alta la rînd, d-na Agata Nicolau cere televiziunii ca, indiferent ce se întîmplă în țară, să ne dea desene animate ● păi atunci nu mai avem nevoie de televiziune, nici de presă și nici de informație, cu două Diazepame ne-am asigurat somn adînc, relaxare musculară și vise în culori! ● ambii simpatici sînt deputați F.S.N. ● dar ca să nu ziceți că am ceva cu ei, trebuie să adaug că și dl. liberal Sandulescu a bătut apa în piuă, ce-i drept ceva mai gramatical ● după televiziune, vine rîndul ziarului Adevărul să fie mustrat ● și ăștia au scris despre Parlament fără să-l laude ● nu sînt singurii, dar ei au luat-o mai tare fiindcă parlamentarii își amintesc bine vremea cînd gazetarii Adevărului lăudau cu mare artă ● ei, nu mai vor, obișnuiți-vă cu gîndul ● televiziunea și cotidianul menționat sînt acuzate că ar fi insinuat că domnii din Parlament cam pierd vremea ● ori ei nu pierd, nici atunci cînd pierd o dimineață întreagă ca să se înjure cu ziarul *Adevărul* ● ar fi pierdut-o dacă ar fi votat pricticoasa lege a fondului funciar ● așa, sau distrat în lege! ● și noi, am rîs pînă ne-au dat lacrimile de mîndrie ca avem așa paralmentari, care, vorba d-lui Stoica, ce nu poate ei? ● între timp ne-a venit ziua națională ● frumos mai fu ● nu? ● dimineața transmisie directă ● la prînz reluare, seara reluare ● noaptea gaițele, și la culcare! ● legătura dintre filmul românesc — de, ziua națională — și ziua națională a României a fost una ocultă ● o fi făcut dl. Voican programul zilei ● altfel, televiziunea a redus sunetul de la miting și bine a făcut ● fluierași de toate culorile politice s-au dat în stambă ● liderul partidului care a făcut unirea, dl. Corneliu Coposu, a fost cel mai fluierat ● nu știți de ce? ● vorba unui țăran, în tren: măcar dacă-l chema altfel, ce, ăsta-i nume? ● Iliescu a vorbit degeaba cu vocabular redus, Câmpeanu a vorbit degeaba cu vocabular de două ori mai mare ● degeaba, evident ● Sergiu Cunescu a mai avut ceva vînă ● în vreme ce mulțimea fluiera pe reprezentanții celor două milioane de unguri, dl. Petre Roman se purta cam ca Dumitru Mazilu în memorabila zi de 12 ianuarie ● toți ne-au făcut să ne simțim mîndri că sîntem români și că sărbătorim primul întîi decembrie în libertate ● altfel, eu la televizor nu mă mai uit ● cu excepția emisiunii agricole de duminică dimineața, care are cei mai buni reporteri ● nu-i de mirare că emisiunea a fost drastic criticată de o anumită parte a presei, ailaltă decît cea la care se referă dl. președinte!

● nici măcar o emisiune ca lumea cu 1918 și tripla unire ● numai demagogi ● și ziarele astea... ● erau prea multe, dar cînd mă urc în tren îmi dau seama întotdeauna că nu stăm grozav la capitolul calitate ● în topul meu personal săptămînalul nr. 1 rămîne **Expresul** ● nu totdeauna, dar cel mai des ● ce părere aveți de titlul dat manifestației din 15 noiembrie: **Sute de mii de oameni au venit să participe la o revoluție prevăzută să nu aibă loc?** ● mie mi se pare excelent ● ca și interviul lui Cornel Nistorescu cu Virgil Măgureanu, care pe scurt, îi răspunde nu știu ● ce să mai spunem de mărturiile celor care l-au văzut pe Dan Iosif împușcînd o grupă de militari USLA, pare-se nevinovați? ● domnule, cine s-au mai distrat unii la revoluția asta! ● în săptămînalul 22 dezvăluirile unui ofițer SRI pe numele — împrumutat probabil — de Ionescu, care ne dezvăluie statul de plată al contraspionilor noștri ● ocazional și contramanifestanți ● sînt plătiți mai ceva ca deputații, deși n-au prins nici un spion ● în schimb, au primit felicitări pentru reușita operației „Trandafirul" ● și știți cînd s-a întîmplat asta? ● n-ați fi ghicit singuri, s-a întîmplat după alegeri ● ce recoltă de petale or fi avut mititeii? ● ne mai place și numărul trei din **Tinerama**, primul care ne trezește interesul ● două titluri excelente: **Un zid tie, un zid mie** și **Am intrat în Europa de Est** ● bună ancheta cu privire la lipsa de reacție a puterii după manifestația din 15 noiembrie ● foarte curajos în continuare și săptămînalul Nu, care apără CADA ● ne oferă un interviu cu Ion Mânzatu, care acuză de-a valma pe unguri, legioniști de vîrf și SRI ● de la mineri încoace s-a hotărît și dl. Mânzatu să facă opoziție ● ei, mai bine mai tîrziu decît niciodată ● dar bomba săptămînii trecute este ordinul interceptat de România liberă în care se prevedea arestarea pe 14 iunie a șefilor ziarului ● de unde se vede că președintelui nostru nu i se mai poate cere nimic ● nici măcar demisia nu și-o poate da singur ● ei, și atunci, știți ce-o să se întîmple? ●

(A. M.)

Mircea IORGULESCU

Sfidarea memoriei (I)

Pe termen lung lipsită probabil de orice șansă, ofensiva antidemocratică dusă astăzi de cele mai retrograde forțe ale societății românești nu este totuși nici mai puțin primejdioasă, nici mai puțin puternică. Și nici mai puțin evidentă: fiindcă este, în momentul de față fenomenul dominant al vieții publice din România. Haotică, lipsită de program și direcție, extrem de eterogenă ca alcătuire, înglobînd persoane, grupuri și categorii profesionale și sociale cu aspirații mai degrabă divergente, această ofensivă are însă enormul avantaj de a se manifesta într-un climat confuz, de nemulțumire generală ce-și caută ținta. Nimic, în consecință, mai ușor decît de folosit această atmosferă încărcată și tulbure, mai ales în condițiile în care forțele antidemocratice beneficiază de contribuția mereu mai activă a propagandiștilor fostului regim. Reapariția în forță a tandemului Eugen Barbu — Corneliu Vadim Tudor, acești brontozauri ceaușiști ale căror nume păreau zvîrlite pentru eternitate în groapa „epocii de aur" care i-a născut, nu este decît simbolul unei realități cu mult mai întinse și mai nocive.

În bună măsură, actuala ofensivă antidemocratică a luat amploare și se manifestă tot mai nestînjenit cu îngăduința dacă nu complice măcar politic mioapă a noilor autorități. Fiind pentru moment dificil de știut dacă a fost vorba de o strategie anume sau de o crasă incapacitate de orientare, echipa care și-a asumat puterea după înlăturarea regimului de dictatură și-a îndepărtat extrem de repede, în numai cîteva săptămîni, aliații naturali, singurele forțe pe care se putea sprijini în efortul ciclopic de a începe reconstrucția democratică a țării. Intelectualitatea și partidele politice, iată de cine au ținut să se delimiteze și chiar să se despartă noile autorități. Nu de instituțiile și structurile vechiului regim, nu de aparatul pe care s-a sprijinit dictatura s-a rupt noua echipă instalată la putere; ci de personalitățile care se împotriviseră dictaturii și de formațiunile politice a căror apariție se datora chiar prăbușirii acesteia. Oricît de radicale ar fi fost opiniile și atitudinile foștilor dizidenți, oricît de stîngace și de excesive ar fi fost primele declarații ale partidelor ivite după o absență de peste 40 de ani, noile autorități erau totuși obligate să se coalizeze atît cu intelectualitatea, cît și cu, măcar, cele mai importante formațiuni politice anti-comuniste. Erau obligate la această alianță, trecînd peste eventuale vechi reflexe și mentalități totalitare, în virtutea înțelegerii unei realități imposibil de ignorat: anume, că prăbușirea dictaturii lui Ceaușescu și volatilizarea partidului comunist nu însemnau și dispariția sistemului comunist. Mai mult, cum Ceaușescu nu fusese înlăturat ca urmare a unui compromis, în urma unui aranjament de culise, ci în mod violent și printr-o acțiune de mase, politica de aranjamente și compromisuri, politica jumătăților de măsură era — sau ar fi trebuit să fie — exclusă. Revoluția, de fapt, abia începea. La 22 decembrie 1989 revoluția anti-comunistă nu se încheiase, la 22 decembrie abia fusese declanșată. Înlăturarea dictaturii nu era decît primul pas.

Nu au înțeles, nu au vrut, nu au putut noile autorități românești să urmeze acest implacabil, totuși, curs al istoriei? O judecată categorică nu se poate da, cel puțin deocamdată: astăzi ea nu mai are, oricum, decît o însemnătate limitată, de ordin explicativ. Căci faptele rămîn fapte: indiferent de motivație și indiferent de cauze, noile autorități și-au făcut din refuzul alianței cu intelectualitatea și cu partidele o regulă de conduită politică. Un refuz care a luat foarte repede forma unui conflict deschis; nu împotriva vechilor structuri și a vechilor instituții și-au dirijat noile autorități energiile combative, ci împotriva intelectualității radicale și împotriva partidelor politice. Efectele n-au întîrziat să apară. Intelectualitatea s-a repliat într-o opoziție de principiu, predominant analitică și reflexivă. Lipsite de exercițiu politic, gerontocratice, unele devenite, printr-o rea tactică, adevărate aziluri pentru foști și foarte dubioși nomenclaturiști, nu se poate ști dacă aflați în misiune ori în căutare de debușeu, partidele au fost împinse în marginalitate și constrînse la o deformantă defensivă. Mai mult, în optica marcată de îngustimi dogmatice a noilor autorități, partidele politice au fost decretate ca fiind de „dreapta"; firește, cu excepția formațiunilor fantomă și a celor satelit. De „dreapta" deci, Partidul Național Liberal, de „dreapta" deci, Partidul Național Țărănesc, de „dreapta" chiar și Partidul Social-Democrat și Partidul Socialist Liberal. De „dreapta", în această viziune rezidual stalinistă, aveau să fie considerate ulterior publicațiile independente; de „dreapta" avea să fie taxat, chiar de către președintele ales al țării Grupul pentru dialog social; de „dreapta", nu-i așa, Proclamația de la Timișoara; de „dreapta" și partizanii instituției monarhice; de „dreapta" și C.A.D.A.; de „dreapta" sindicatele independente; de „dreapta" alianțele și forumurile anti totalitare. Pe scurt, cine nu-i „cu noi" este, automat, de „dreapta".

Calea recuperării masive a forțelor ostile transformărilor democratice era astfel deschisă. Nu se poate contesta că, pe moment, această orientare a fost utilă noilor autorități. Mizînd, în campania electorală, pe disponibilitățile și aptitudinile verificate ale aparatului moștenit de la vechiul regim, mizînd și pe inerția și lipsa de orizont politic a pulverizatei societăți românești, mizînd pe capitalul politic și moral dobîndit prin măsurile de relativă înlesnire a traiului zilnic, au cîștigat, la alegerile de la 20 mai, o victorie calificată, justificat, drept „zdrobitoare". Pe cine însă au „zdrobit" noile autorități în aceste alegeri, dacă nu pe cei care ar fi trebuit să le fie aliați, nu adversari? Și în a cui, în care tabără au fost plasate, drept efect al „zdrobitoarei" victorii, noile autorități, dacă nu în aceea a forțelor interesate vital în blocarea procesului de democratizare?! Nu absența unei opoziții parlamentare viabile, adică puternică și coerent articulată, făcea din „zdrobitoarea" victorie — bumerang, un eșec, mai brutal spus, ci toxica alianță pe care s-a bazat această victorie. Nu doar încă neelucidatele oficial evenimente sîngeroase de la jumătatea lunii iunie, dar și exploziva reintrare în viața publică românească a atîtor dinozauri ai epocii ceaușiste au arătat care este veritabilul revers al acestei victorii. *Care este*, de fapt, *prețul ei*. Fiindcă după alegerile de la 20 mai au reapărut, și cu cîtă virulență!, și apelurile șantajist-demagogice în favoarea reînființării Securității, și încercările de disculpare a vîrfurilor evaporatului partid comunist și ale aceleiași Securități; după alegeri a început campania de reabilitare a familiei Ceaușescu, mai întîi a descendenților, apoi a fraților fostului dictator, pe urmă a dictatorului însuși; după alegeri a fost posibil ca în România să se vorbească, din nou! de „geniul" lui Ceaușescu, de „patriotismul" și de „îndrăzneala" acestei figuri sinistre a istoriei românești; după alegeri a devenit posibilă revenirea în publicistică a notoriilor purtători de cuvînt ai fascismului roșu românesc, Eugen Barbu și Corneliu Vadim Tudor. Nimic totuși, surprinzător în atitudinea acestor purtători de cuvînt ai celor mai întunecate forțe antidemocratice, de la elogiul sistematic al instituțiilor represive și al regimului de dictatură pînă la naționalismul cel mai deșănțat; surprinzătoare este însă atitudinea măcar tolerantă, de nu de-a dreptul binevoitoare, a autorităților față de această ofensivă care, în esență le pune în pericol. Elementul central în ofensiva antidemocratică fiind campania de compromitere a revoltei din decembrie, campanie dusă pe două mari planuri, prin prezentarea acestei revolte drept un complot împotriva statului român și prin prezentarea crizei din țară drept o consecință a înlăturării dictaturii, este cît se poate de evident că la îndoială este pusă *chiar legitimitatea noilor autorități*. În ciuda atașamentului formal declarat, ofensiva antidemocratică țintește de fapt o schimbare de regim. O schimbare propriu-zisă a echipei ori o schimbare brutală a politicii acestei echipe. „Aliații" își cer drepturile — răsplata jertfei patriotice, cum ar veni...

Deghizată în precupeață...

Deghizată în „om de bine", m-am prezentat vineri 23.XI.1990, orele 16,30, la Casa de Cultură a Sindicatelor pentru a lua parte la ședința F.S.N. La început se intra pe bază de delegație, apoi doar cu buletinul de identitate. Cum posed de multișor așa ceva, am intrat fericită în sala. Aici, cineva mă informează foarte zîmbitor că avem chiar și un delegat de la centru, adică de la București, bașca parlamentarii noștri liber aleși în mai. În sală lume destulă, cîteva sute de persoane. Printre ei, membrii F.S.N. din consiliul consultativ al Prefecturii, „independentul" nostru Prefect, subprefecții și Primarul orașului, fără vice-primari, și consiliul de coordonare a centrelor Organizațiilor de cartier.

Se alege un prezidiu în care zăresc pe domnii Uncheșel, Gâlea, Raveica, Davideanu, Nechifor, Rădăuceanu, Popescu-Zimbru, Weinstein și pe doamna Ene Beatrice. Domnul Popescu-Zimbru, fost președinte al F.S.N. pe municipiu, prezintă un raport de activitate. Uită să remarce victorioasele contramanifestații dirijate de zelosul domn Nechifor, fost și actual vice-prezident la municipiu. Se pune apăsat problema viitorului ziar IAȘUL, proiectat să apară săptămînal, care va „părea" independent și va face „anunțuri" pentru „oamenii de bine" cu privire la activitatea Societății AGORA și a ALIANȚEI CIVICE. Se discută, apoi, despre fantomaticul ziar NEAMUL ROMÂNESC, inițial fesenist, pe urmă independent și acum laburist. (Laburiștii, conduși de domnul Irimia, sînt dizidenții stîngiști și veleitari din F.S.N.) Cineva abordează grava chestiune a „forțelor obscure" ce bîntuie prin facultăți. Este dat de exemplu Conservatorul, unde cîțiva profesori contestați după Revoluție trag să moară de foame. Se pare că de această situație e vinovat capul „rețelei", profesorul Petru Caraman, președintele Solidarității Universitare. Altcineva propune să se desființeze „partidele etnicilor". Membrii prezidiului notează cu sîrg în carnețele propunerile și sugestiile. Un domn care se prezintă „George Bogdan" cere demisia colonelului Nenu, deoarece poliția nu e sigură în situații deosebite. Prefectul îl susține pe colonelul Nenu, dar sala vociferează, acuzîndu-l pe Prefect de „compromis inutil". Cineva îi strigă chiar că o face „de oaie", ceea ce nu este adevărat. Domnul Prefect informează că responsabil în dispozitiv era lt. col. Marian, care va trebui demis, adică trecut în rezerva, pentru comportarea din timpul vizitei Președintelui Iliescu la Iași pe 1 noiembrie curent. Un vorbitor solicită crearea unei opinii defavorabile directorului Teatrului Național, insistînd pentru înlăturarea lui cu acordul Ministerului Culturii. Intervine „George Bogdan", afirmînd că Mihai Ursachi, actual director, este bolnav psihic. Senatorii și deputații de Iași, dintre care se disting prin vehemență domnii Raveica, Solcanu și Calancea, promit să se adreseze Ministerului de interne pentru îndepărtarea lt. col. Marian și Ministerului Culturii pentru înlocuirea poetului Mihai Ursachi.

Un delegat atrage atenția asupra necesității înființării postului TV IAȘI-INDEPENDENT, adăugînd că Înalt Preasfinția Sa Mitropolitul ar putea ajuta cu donații din partea Bisericii Ortodoxe din Elveția. Domnul Weinstein avertizează misterios că „forțe de opoziție acționează legal pentru destabilizare". Tot el ridică și delicata problemă a păstrării secretului în F.S.N. Aici m-am albit, simțindu-mă în culpă, și am vrut să ies din sală. În timp ce inima-mi batea nebunește, așa că nu pot băga mîna în foc pentru cele auzite, parcă a spus ceva despre un mic serviciu de informații al Frontului. Cînd mi-am revenit, domnul Solcanu argumenta cu calm necesitatea acordării de spații pentru „cluburile de cartier", așa numitele HOBBY-CLUB-uri. Se referea la licee și întreprinderi, la elevi și tineri muncitori grupați pe cartiere. După care a cerut să se întărească „capacitatea de organizare și mobilizare a F.S.N." Aici a început să mă ia cu călduri, am oprit reportofonul și, prefăcîndu-mă bolnavă, am ieșit din sală. Ulterior, am aflat că domnul Lucian Oarză a fost ales, prin vot secret, președinte, domnul Benchea — prim vicepreședinte, iar vicepreședinți: domnul Doru Nechifor, care se va ocupa în continuare cu probleme de contramanifestații și comandouri electorale, domnul profesor Bîrleanu, pentru activitatea culturală, misteriosul domn Weinstein, răspunzător de un sector pe potrivă de misterios, și tînărul domn student George Jucan, ex-secretar A.S.C. și actual lider al facultății de informatică.

Mulți m-au sfătuit să plec, spre binele meu, din oraș. Dar eu continui să mă plimb printre voi deghizată în precupeață. Am două sacoșe verzi și în fiecare cîte un praz. Noaptea port ochelari negri. La treabă, băieți!

Valeria DOBRE

Clipele vieții

Mihai URSACHI

Un cal mort, mort, mort

În acest 1 decembrie cenușiu, sărbătorim ceva ce nu putem sărbători, nu putem încă sărbători : ziua națională a României libere și întregi. Ziua Marii Uniri. Dar unde-i Basarabia, unde-i Bucovina de Nord, unde-i ținutul Herța, unde-i Cadrilaterul ?

Poporul român liber obișnuia să-și serbeze ziua națională în fericita lună mai, cînd cerul e de aur și toată suflarea înflorește. Și iată că un parlament ales în condiții dubioase și în virtutea unei așa-zise „legi electorale", fără reazăm în Constituția legală a țării, a declarat 1 Decembrie ca zi națională, întrucît astăzi se aniversează Marea Unire și nașterea României Mari. O zi cînd ne amintim de glorioșii bărbați care, sub Regele Ferdinand au readus la trupul patriei Transilvania, Basarabia, Bucovina și Cadrilaterul, redînd Țării hotarele ei naturale. Dar, cum zice Poetul,

„De-așa vremi se'nvredniciră cronicarii și rapsozii,
Veacul nostru ni'l umplură saltimbancii și irozii".

Ce putem noi sărbători acum, cînd România nu e nicidecum așa cum au făcut-o și ne-au lăsat-o marii noștri înaintași ? Cînd guvernanții în „liniștea" lor, care nu e liniștea poporului român, consimt cu cinism la menținerea ocupației străine în Basarabia, Bucovina de Nord, Herța și Cadrilaterul ? Ei consimt la sfîșierea Țării pentru că sunt urmașii direcți ai celor care au săvîrșit-o și care dintotdeauna au lucrat pentru dezastrul României, din sarcina comunismului internațional și în favoarea unor puteri străine și ostile. Acum, cînd insuși guvernul sovietic a recunoscut că ilegal și nul pactul rușinos dintre Stalin și Hitler, guvernanții noștri sunt singurii care îi admit valabilitatea, și se fac astfel răspunzători de neîntregirea și suferința neamului românesc.

La 1 Decembrie 1918 Țara era unită și puternică, Regatul României se bucura de respectul Europei, și Dumnezeu era cu noi. Astăzi, la 1 decembrie 1990, țara e sfîșiată, România e cerșetorul Europei, iar Dumnezeu pare că și-a întors fața de la noi. Ce este deci de sărbătorit ? Umilință națională, sărăcie, dezbinare, teamă de viitor, oare pentru acestea au murit eroii noștri pe cîmpurile de luptă, oare pentru acestea au murit eroii Revoluției din Decembrie trecut ?

Cine are motiv să se bucure și veselească azi, cînd frații noștri sunt încă în robie, iar în țara griului și-a pîinii sărăcia, umilința și disperarea silesc pe fiii ei să fugă-n cele patru vînturi ? Cine se poate veseli și bucuria decît acei care ne-au adus aici prin minciună și înșelătorie ?

Stafia comunismului zîmbește, se bucură și se veselește azi, nu poporul român. Stafia comunismului zîmbește, în timp ce România piere.

Dar nu va zîmbi mult, iar România nu va pieri. Dumnezeu își va întoarce iarăși fața către noi, rugăciunile de veacuri ale nației române vor fi îndeplinite. Momentul istoric este acum favorabil României, și nu ciumei bolșevice, care ne-a adus în prăpastie.

Pe plan european și mondial comunismul este un cal mort, dar mort, mort, mort și fără nici o șansă reală de resurecție. Dacă își închipuie cineva că românii, cel mai anticomunist popor din Europa, vor accepta să rămînă singura insulă comunistă de pe continent, ei bine, cine își închipuie aceasta se înșeală chiar mai rău decît s-a înșelat Ceaușescu. Suntem un popor dinamic și plin de energie. Acum cînd cleștele istoric în care am fost strînși de veacuri — imperiul de la răsărit și cel de la apus — acum cînd acest clește nu mai există sau e pe cale de a dispărea, depinde numai de noi să readucem țara între hotarele Marii Uniri pe care o aniversăm.

Dacă n-o putem încă face e numai din pricina slăbiciunii și nimicniciei noastre. România nu se poate reuni și nu-și poate relua locul firesc în Europa, cu gunoiul neocomunismului în ochi. Atîta timp cît nu putem privi limpede spre cer, Dumnezeu nu ne va recunoaște, iar fiii țării nu vor veni acasă, ci vor fugi în cele patru vînturi.

Comunismul, sau oricum s-o mai fi numind acum, e gunoiul care întunecă privirea țării : să scoatem acest gunoi din ochiul nostru, și atunci vom putea vedea și Basarabia și Bucovina de Nord și Herța și Cadrilaterul, și țara va fi țară și omul va fi om. Si nu vom mai privi pieziș la restul lumii, ci cu ochiul curat al lui Ștefan cel Mare. Să ne ajute Dumnezeu !

Totuși cine face istoria ?

Sînt greu de dinamitat schemele mentale legate de putere. Siguranța pe care ți-o dă sentimentul superiorității teritoriale, politice, economice sau culturale poate denatura fatal o legătură cum ar fi cea dintre românii aflați de o parte și de alta a Prutului, și așa chinuită de un set întreg de restricții. Istoricul francez Raoul Girardet, care a conferențiat săptămîna trecută la Iași, întrebat fiind dacă nu crede că mulți dintre compatrioții săi care ajung aici lasă impresia că ar avea de-a face cu analfabeți sau handicapați mintal, a admis că aici ar fi una dintre problemele morale cheie ale relațiilor interumane la nivel internațional. Americanul își arogă statutul de element civilizator în Europa, impertinență la care francezii sînt extrem de sensibili, germanii își implantează cultura materială cam peste tot, adoptînd tonul părintelui protector — pînă și în interiorul țării, în estul Germaniei — iar francezul care ajunge în micul Paris pornește uneori de la premiza unei recunoscute superiorități culturale.

Același gen de superioritate i-a determinat probabil pe mulți dintre intelectualii ieșeni și bucureșteni să ignore invitația făcută cu ocazia alegerilor din cadrul Uniunii scriitorilor din Moldova. După o astfel de jignire, ce mai pot face chișinăuenii decît să-l aclame pe Păunescu, care n-a scăpat o ocazie să se dea în spectacol ? Sau pe Victor Crăciun, care cu un tupeu incredibil a devenit în ultimul timp unul dintre marii propovăduitori ai frăției dintre românii de pretutindeni, fără ca cineva să-l facă să-și definească poziția din 1957, cînd un număr de intelectuali au plătit cu ani de carceră sărbătorirea a cinci sute de ani de la întronarea lui Ștefan cel Mare ?

Aflată între un imperiu ostil și o Românie debusolată, Moldovei i se va cere în curînd să-și exercite dreptul la autodeterminare — *à la russe*, evident, cu parșiva amenințare a desprinderii teritoriilor transnistriene și a celor locuite și de găgăuzi, fără speranța reintegrării părților de nord și de sud ale teritoriului, fără o armată națională care să întărească și să garanteze reușita unei desprinderi de uniune, cu din ce în ce mai numeroase crime politice, cu nenumărate restricții la graniță și, cel mai grav, cu permanentul șantaj economic, blocajul energetic, sau al accederii la resursele naturale rusești și ucrainiene de orice gen. Acest tip de sufocare a fost deja experimentat în țările baltice, unde se pare că a funcționat destul de bine. Ca să completeze peisajul politic local în care Moldova ar trebui să se decidă sau nu să semneze tratatul unional, același gen de șantaj pare să planeze și de partea aceasta a Prutului, determinîndu-l pe președintele țării să păstreze o atitudine extrem de rezervată în problema Basarabiei și să afirme pe 1 decembrie că istoria va găsi o soluție pentru ca lucrurile să reintre în făgașul lor normal, o poziție foarte ștearsă și care nu traduce în fond decît lipsa dorinței unei implicări directe.

Pe de altă parte modul în care liderul național al frontului exulta în fața manifestărilor de un primitivism feroce provocate de calma expunere a reprezentantului UDMR, fericirea care lumina chipurile premierului și al președintelui în fața huiduielilor cu care erau întîmpinați opozanții lor politici pe 1 decembrie, nu ar avea de ce să-i liniștească nici pe naționaliștii ruși, nici tinerele partide recent create peste Prut. Și este neîndoios că toți românii cu un televizor în casă urmăreau gesticulațiile caragialești ale unora dintre vorbitori și ale celor de sub tribună. Cînd ziua care ar trebui să fie un simbol al regenerării sentimentului național devine caricatura unui circ roman — probabil ca expresie a latinității noastre —, o arenă balcanică pentru un patriotism de cele mai multe ori susținut de un interes pur propagandistic, nu poți decît să fii cuprins de neliniște și greață.

Este evident însă că nu ne putem permite să părăsim orice speranță. Probabil că odată și odată, cînd istoria ne-o va permite, după cum zicea și domnul președinte, vom sărbători ziua națională a României la Chișinău. O nedumerire planează totuși peste această afirmație : cine face, în cele din urmă, această istorie ?

Radu ANDRIESCU

Izul de samovar al Puterii

Printre alți oratori, la 1 decembrie a vorbit în Alba Iulia și președintele țării, Ion Iliescu. Ocazia a fost clară : aniversarea „făuririi statului unitar român".

Situația a fost, într-adevăr, fără ieșire. Domnul Iliescu *a trebuit* să vorbească, la 1 decembrie adunării, dat fiind că D-sa este președinte și 1 decembrie este ziua națională a României. Altminteri, dacă ar fi deci să neglijăm acest obicei — ca Președintele să vorbească țării de Ziua Națională — un discurs al cetățeanului Iliescu în această anumită zi ar fi fost cumva nelalocul lui.

Întîi decembrie vizează, deci, ideea de stat român unitar, o zonă cuprinzîndu-se, întrucîtva, de la Nistru pîn' la Tisa. Ori președintele ales al „statului unitar român" nu a fost niciodată de părere că, înainte de a vorbi de acest stat unitar, ar trebui mai întîi să-l avem.

După Stalin, meritul celei de-a doua mari lovituri primite de Basarabia în acest secol îi aparține tocmai domnului Iliescu, cel care, printre alți oratori, reprezentanți ai poporului grație alegerilor libere de la 20 mai, a vorbit la 1 decembrie în Alba Iulia.

Faptele se știu. Domnul Iliescu nu s-a sfiit niciodată să refuze ideea unei reveniri a Basarabiei la teritoriul României — cu alte cuvinte, a unei refaceri a adevăratului „stat unitar român". La Kremlin, ambasadorul român a promis că, sub Iliescu, România nu va ridica pretenții teritoriale. A fost o cerere de ajutor în campania electorală ? Greu de spus în gura mare. Oricum, a fost unul din punctele platformei prezidențiale a celui care dăunăzi a vorbit la Alba Iulia despre „statul unitar român".

Nici mai tîrziu, prin conferințe de presă, domnul Iliescu nu s-a arătat lipsit de loialitate în privința promisiunilor făcute. A respins gîndul că noi, românii, am avea întrucîtva de-a face cu cetățenii sovietici trăitori între Prut și Nistru. Spiritele mai încinse ar fi vrut să meargă la Prut și să forțeze granița. „Ar fi o prostie", spune domnul Iliescu. Numai niște oameni subdezvoltați mintal, adică, ar fi în stare să pretindă desprinderea Basarabiei din corpul imperiului muscălesc.

Explicațiile pe care le dă D-sa sînt, dacă nu copilărești, atunci pur retorice. „Există două puncte de vedere, spune Președintele, opuse : cel sentimental și cel rațional". Apoi, „Din punct de vedere rațional, nu e momentul istoric să pretindem modificări teritoriale — să (încălcăm), adică, convenientele de la Helsinki". Ca să nu spunem că Germania le-a încălcat și nu plesnește nimeni de justițiară mînie, vom rămîne la analiza psihologiei domnului Iliescu și vom afirma că a despărți sentimentalul de rațional atunci cînd reprezinți un popor, înseamnă să-l trădezi — ori în ce gîndește, ori în ce simte el. Nu zicem nu : cine se apucă de spionăraie, trebuie să-și fabrice obligatoriu două fețe. Dar cine declară că face politică democrată, nu mai are de ales : nu are voie să inventeze „poziții raționale și poziții sentimentale" bune de folosit succesiv, după cum se discută, în cabinet sau în stradă. Se zice că dacii luau o hotărîre de două ori : înainte și după o beție cruntă. La urmă, făceau un fel de medie spirituală — și poate de aceea avem noi acum ocazia să ne lăudăm că „de două mii de ani... tararam, tararam". La 28 ianuarie, domnul Iliescu a strigat din balcon poporului : „Fac un apel la rațiune !", și a fost huiduit de cîteva zeci de mii de oameni.

Acum te întreb, cititorule : dacă ar fi să vorbești de 1 decembrie, de Ziua Națională a României, cum ai articula silabele : din punct de vedere rațional, sau din punct de vedere sentimental ? Îți mulțumesc dacă, după o asemenea întrebare simți nevoia, ca „plin de poftă, să mă scuipi în bot", cum bine a spus odată Maiakovski.

Iliescu nu este iubit în Basarabia. Dacă pînă la 22 decembrie 1989 mai credeam într-o revenire a Basarabiei la România, acum acest fapt e de necrezut. Dacă Basarabia s-ar desprinde mîine de Uniunea Sovietică, revenirea la România ar fi ultimul lucru pe care să-l facă în condițiile oferite de patria mamă : o Putere cu iz de samovar, o economie în care mentalitatea de șef s-a concretizat într-un sfert de Gogoșerie pe cap de locuitor, o societate în care opoziția politică e sacul de box al primilor 15 000 de cetățeni sosiți spontan în capitală.

Discursul din 1 decembrie la Alba Iulia a fost pe agenda de lucru a Președintelui — în nici un caz a proaspătului domn Ion Iliescu.

Iulian DOROFTEI

Luca PIȚU

Logica secretă a Kremlinului

SALVADOR DALI : ...mă hotărăsc pe loc să fotografiez istoria capilară a marxismului ; aflin, în acest nobil scop, șase rondele de hîrtie la mustața lui, în locul picăturelelor. Pe fiecare din rondele suprainprimă Halsman succesiv portretele lui : Karl Marx, cu barba și coama sa leonina ; Engels, cu aceleași atribute capilare mai rare în mod vizibil ; Lenin, evasi-pleșuv, cu mustața și barbișonul rarului ; Malenkov, tuns chilug. Rămînîndu-mi o ultimă rondelă, o rezerv profilului lui Hrușciov, care proprietar fu unui cap lunar.

DORIN SPINEANU : Mi s-a raportat la redacție că Halsman și-a smuls rarele fire de păr restante, mai ales după întoarcerea din Rusia, unde această fotografie din albumul său *Dali Mustăciosul* a fost cea mai ovaționată. Dreptu-i ?

SD : Da, da, dar domnii Simon & Schuster, care i l-au publicat, m-au sfătuit părintește să mă abțin de la orice profeție, improbabilitatea prezicerilor putînd compromite grav perfecțiunea observațiilor precedente.

DS : Eu însă îmi voi îngădui să exploatez sugestia Domniei Tale, de la pagina 204 a *Jurnalului unui geniu*, în vederea unui proiect de istorie părosă a Rusiei bolșevice.

SD : *Ma perchè, mon ami ?*

DS : Deoarece nici o logică secretă nu se degajă din fotografiile daliniene

SD : Cum adică ? Loogică ? Ce fel de loogică ?

DS : Logica tainică a sistemului sovietic, a veșniciei sale cimiteriale sau a tranzienței sale interminabile.

SD : Umilul dar genialul tău servitor nu a prevăzut, Dorine, decît remonarhizarea extremităților romanice, a Spaniei și a Valahiei, amîndouă descinse din gonadele sacre ale Traianului pornit din Sevillia să pună piciorul pe toată Dacia Felix. Ai remarcat probabil ce s-a petrecut în Iberia-mi natală spre finiș franchist, nu ?

DS : Firește. Iar în România ai avut ocazia să-l felicitezi telegramic pe Moș Nekulay I ot Scornicești pentru instituirea sceptrului în respublica mareață vatră.

SD : Aceia însă era, cum a dovedit-o sfîrșitul său saturnalesc, un rege de carnaval, sacrificabil după solstițiul hivernal, cel mai iubit dintre purceii scroafei autohtone, poate cel mai bun godac al vostru de Crăciun.

DS : Miros eu unde bați. Adică, după acela, ca după falșul revizor gogolic, se ițește cel adevărat, suveran legitim al tutulol cuțovlahilor : se ițește și restaurează statul de drept constituția din 1923 : se ițește în persoana lui Mihai I de Hohenzollern, pe cînd la muscali...

SD : ...bănuiești că se va restaura vreun nepot de-al ultimului Romanov prebolșevic, vreun Mare Duce Vladimir (Volkoff ?).

DS : Bănuiesc și eu de cîțiva ani, de cînd au luat-o vijelios cu perestroika și nu prea întrevăd cum or să-și dezînzăpezească troika.

SD : Spineanule, deși nu-ți sînt prielnici larii, nici vierii, concentrează-te intens și scrutează cu ochiul tău pineal avenirul cel cu sintaxa abrașă.

DS : Prietene catalan, cu azil politic pe tărîmul fără viscol și fără fesănau populist, am impresia a găsi mai limpede în trecutul acestui veac pădureț, la obîrșia modului sovietic de a fi omniprezent și a-i amenda pe cetățeni *usque ad nauseam*.

SD : Spineanule, dacă ești așa de perspicace, ia-n concentrează-te asupra ultimului țar și zi-mi ce depistezi.

DS : Ca are păr, mult păr, o claie de păr. Nu știu dacă mai mult decît contemporanul său Grigori Efremovici Rasputin, dar cu siguranță mai mult decît contemporanul său Lenin, mongoloidul chel ce așa de puternică impresie produse asupra ficționalului Gog al lui Giovanni Papini.

SD : Flocosul *baiscur* și pleșuvescul Ulianov au de construit vechea hardughie imperială, ca doi veritabili zidari liberi ; au transformat-o în harababură, au dizolvat-o ca să se poată coagula ceva mai tîrziu. Nu uita că și Vladimir Ilici și Gregori Efremovici erau pacifiști, însă de soiuri diferite. Unul voia războiul ca să vină apoi pacea unei noi coșmelii, celălalt pacea — spre a nu se prăbuși foarte șubredul bordei.

DS : Lasă-mă cu astea, cu piramidele și catedralele tale țariste, că mi se apleacă.

SD : Ți se apleacă numai ?

DS : Nu. Acum am certitudinea că lucrurile se leagă și dezleagă.

SD : Zău ?

DS : Zău, zău, zău. Căci după țarul cel chicos vine-un Ilici pleșuvos.

SD : Te văd ! Te văd !

DS : Mă vezi, mă vezi, dar vezi tu că eu văd că...

SD : ...după Lenin chelios vine-un Stalin mustăcios, pe deasupra fioros, iar acestu-i succede, cine-ar crede ? cine-ar crede ?...

DS : Eu, de exemplu. Eu, după Iosif cel flocos, la privire fioros, îl trag pe Hrușciov cel luminos, și din fața și din dos, cu țeasta-i ca un patinoar lucios, sub care se zbenguie idei pestrițe.

SD : Patinoar lucios, desigur, însă singurul cu o conduită politică personalizată, chiar dacă de mocofan, de *voyo*, de *hooligan*. Amintește-ți cum a bătut la O.N.U. cu pantoful în masă și cum era cît pe ce să-l caftească pe ambasadorul spaniol. E singurul lidăr moscoveț dign să-i spuie lui Pușkin pe stihuri de Esenin :

Ty Aleksandr byl pavösa,
A ja sevodnja huligan !

DS : După el și-a făcut apariția, să nu uităm, Brejnev, actualizare a ideii platonice de mediocritate, așa cum reiese din argumentările *Nomenklaturii* lui Voslensky

SD : Mediocru dar păros, văzut și din avion și din punctul cel mai jos

DS : Dup-un Hrușciov calvițios vine-un Leonid lățos. Nu ți se pare că se-nșiră cu anume schepsis toate astea, catalanule transmundan ?

SD : Păi, dacă-i lăsăm cucului pe fugitivii Andropov și Cernenko, după Brejnev cel hirsut răsărește peste Prut, răsarește-ntr-adevăr Mișa Gorbi fără păr, Mișa Gorbi feleguns și cu pată colo sus.

DS : Colo sus pe țeasta sa, sub care perestroika ne clocea, semn de glasnosti exhiba

SD : Exhiba, nu exhiba, asta nu e treaba ta. Treaba ta, moldovalahule, e (și, cu asta, testului meu de clarviziune supune-te) să tragi o concluzie, poate chiar o clon-cuzie, din datele precedente. Treaba ta e să suputezi futuritatea. Poci ?

DS : Poc. Fiindcă, de stau treburile așa cum le-am trecut noi în revistă, e limpede că la baza temeliei fundamentului sovietic stă alternanța mioritică păr-chelie sau (pentru a mă exprima ca un logician din vechime, ca un logici-decan postVEROLuționar) păr-nonpăr. Întrebarea ce și-o va pune orice om inteligent e dacă alternanța respectivă se adeverează implacabilă ca un U, repetat sau nu la indefinit, și ne dă structură de comedie ori ca un U răsturnat, oferindu-ne desfășurare de tragedie. Oricum ar fi, Tertullian nu-și putea închipui un spectacol mai grandios ca al Judecății de Apoi. Dar întrebarea mea nu e dacă

din țaristul os, Europei de folos, de la Atlantic pînă la Vladivostok.

SD : Iar dacă lui Mișa cel lucios, urmează un lider pleșuvos, cu craniul de eczeme ros, antipodul lui Hristos ?

SD : Iar dacă lui Mișa cel lucios îi urmează un lidăr pleșuvos, cu craHristos ?

SD : În bine sau în rău, în modernism sau în post... ?

sfîrșitul istoriei, atît de trîmbițat de Kojève și Fukuyama, ne va propune, peste măcelul de la Armaghedon, o Vale a Plîngerii sau un Deal al Huzurului bestial ; interogația mea e relativă la schema secretă de care ascultă voluțiile Rusiei moderne și p(r)ostmodernice.

SD : Și... ai avut vedenia kremlinologicei mult pohtite ?

DS : ? ? ?

SD : Ai perceput figurile tainice din care se țese covorul moscovesc ? Ți-a apărut răspunsul la interogația despre faptele de repetiție și cele de succesiune ?

DS : Am unul. Destul de pișicher.

SD : Să-l auz. Pentru asta îmi scot și vata din urechi.

DS : *Normalerweise*, dacă povestea misterioasă a rușilor are în spate vreun Dumnezeu logic, dup-un Gorbi luminos vine-un lidăr mai mițos poate

DS : Cum să-mi traduc gîndul, postmortemule, ca să mă pricepi total ?

SD : În spaniolă curentă, fîrtate al Bahluiului.

DS : *Si, si, amigo.* De altfel nici nu-i mare brînză, gîndul, gîndemul acesta, mi-i elementar, dragul meu Watson

SD : Cît de elementar : cît o barbă de țar sprințar ?

DS : Îhi. Deoarece păroasa *leadership* coincide cu perioadele de duritate politică, de strîngere a șurubului, de masacre, rezbeluri, deportări, iar guvernarea chelioasă cu o slăbire a șurubului, cu o relativă liberalizare, cu muierea botniței cenzoriale și glasînalt al intelighenției dizidențiale.

SD : Ei, da, simplu ca bună seara. Țarul merge cu Stalin și Brejnev, cu Leonid cel leonin, cu primul și al

(continuare în pag. 11)

Capete de rînd

Basarabia, pămînt sentimental

Pentru dl. Ion Iliescu, președintele României, Basarabia este un ținut sentimental. Un fel de Rică Venturiano din O noapte furtunoasă (a cui, a Europei ? a Rusiei ?), care declară iubitei, profitînd de întunericul din jur (dezmembrarea imperiului roșu), că o iubește „peste poate".

Firește că sentimentele sînt frumoase, dar rămîn doar sentimente, și românii de peste Prut mult mai sentimentali decît cei sub care curge Dîmbovița și chiar decît cei aflați pe malurile dulci și melancolice ale rîului Bahlui. Apropierea stepei le-a dat o inimă mai largă.

Da, Basarabia este un ținut sentimental ce se aventurează să sară noaptea Prutul, pentru a da o raită prin România, să vadă ce se mai petrece acolo, prin Moldova, prin Țara Românească, prin Ardeal și prin celelalte ținuturi românești.

Dl. președinte Ion Iliescu ne atrage atenția să nu ne călăuzim după sentimente, ci după rațiune : rațiunea de stat. În ce ar consta această rațiune înaltă vizavi de ținutul situat între Prut și Nistru nu ne putem da seama pe loc. Dl. președinte ne lasă să înțelegem că urmărește cu mare atenție evenimentele internaționale și, cînd acestea vor atinge o cotă favorabilă, va acționa în consecință. Pînă atunci răbdare, că tutunul s-a scumpit. Acolo însă sus, sus, foarte sus, există oameni care judecă totul la rece și fumează trabuc.

Apoi cu granițele, ne spune tot el, nu ne putem juca. (Granițele sînt granițe. Nu le-a trasat chiar bunul Dumnezeu, dar le-a trasat totuși cineva. Asta așa este, cineva le-a trasat și le-a trasat bine. Toată stima și toată admirația noastră pentru oameni care trasează granițele. E o treabă pe care n-o pot face mulți). Dacă se mișcă aici, se mișcă și acolo (evident, granița) și ne trezim cu țara în mișcare. Și ce interes avem ? Odată cu granițele s-ar mișca și multe scaune de sub noi și s-ar scurge ușor din Dîmbovița, în Dunăre, ar urca spre sud, apoi spre răsărit, de la București la Călărași, de la Călărași la Cernavoda și s-ar pierde pe Canal.

Dl. președinte ne roagă să avem răbdare, să nu ne precipităm. Timpul e cu noi.

Basarabia, desigur e un ținut frumos, însorit, cu dealuri pline de livezi și podgorii, cu oameni frumoși și harnici, ea e sora mai mică a României, rătăcită de cîtva timp prin marea Rusie, din care pricină vorbește acum gîngăvit

Cum e din nou mare jale în Rusia, jale cum n-a mai fost de mult sora noastră de dincolo se va întoarce în curînd.

Între timp, dl. președinte, așezat într-un fotoliu de catifea pe terasa Casei de la Cotroceni, privește, zîmbind, cum curge Dîmbovița, fumează țigară fină și repetă în sinea sa : „Se va întoarce, negreșit, negreșit..." Fumul plutește în rotocoale peste arbori, se lasă peste ape, se întinde peste Dunăre, trece peste Marea Neagră și de acolo, prin Istambul, se scurge în Ocean.

Dl. Președinte repetă în sinea sa : „Să avem răbdare, totul se va rezolva de la sine, să așteptăm..."

Nichita DANILOV

Paul MIRON

Pseudojurnal basarabean

VARA 1990

SCRIE CA SE APROPIE SFÎRȘITUL LUMII

Duminică. Au sosit cele două invitații la Chișinău, de la Editura și de la Uniunea Scriitorilor, dar bucuria cea mare este cărticica! Din Suedia, de la tipografie, ni s-a trimis primul exemplar din *File din Biblie*, în extraordinar de plăcuta prezentare a pictorului Isai Cîrmu. Sărbătorim evenimentul, mai cu seamă că tirajul a fost ridicat de la 50 000 la 80 000. Recitim textul introducerii și scurtele comentarii. Elsa se întreabă dacă nu sînt prea seci pentru școlari. Ca să nu mă mînhnească, adaugă repede: sînt texte folositoare, în alfabet latin, ce mai vrem? Visul lui Ion Druță, visul nostru s-a împlinit. Iată că temerile lui Ion Ciocanu se vor spulbera.

Telefonez lui Radu și-l rog să se ducă la consulatul sovietic de la Bonn, să ne procure vizele de intrare. Independența Moldovei socialiste e deocamdată de 'uz intern'.

Joi. Radu a obținut vizele după ce a fost păgubit de 150 de mărci. Doritor să afle ce s-a scris pe rusește în foile anexate la pașapoarte, s-a adresat unui bătrînel care tocmai își termınase treburile acolo și l-a rugat să-i traducă în germană parafa. Bătrînelul a cercetat cu atenție documentele și a spus cu tristețe în glas: „Scrie că se apropie sfîrșitul lumii". Acestea aflate, am început să ne pregătim bagajele. Plecăm în Basarabia!

TOAMNA 1990

GRANIȚA E LA VÎRFUL PANTOFILOR

Marți. Ne-am decis să lăsăm 'rabaua' la Iași, în curtea Mitropoliei, în paza Sf. Paraschiva. La orele 10 așteptăm încrezători, gata de drum, pe domnul deputat (cel cu dulce rost) care „va veni de la Chișinău să vă ia cu mașina sa oficială!" Se face unu, se face două. Am refuzat toate invitațiile la masă, mizînd pe un borș basarabean sau cel puțin pe o oală de chișleag de Lăpușna. „Tot aici sînteți?" ne întreabă din ce în ce mai mulți cunoscuți care se împiedică de noi. — „Tot..."

Miercuri. Un telefon la domnu Țucu acasă, disdedimineață, ne repune în alertă. Va trebui să ne descurcăm pînă la Albița; dincolo de Prut, la Leușeni, ne așteaptă o mașină a Uniunii Scriitorilor.

Mihai a găsit benzină (cum?) și are și timp să ne ducă pînă la punctul de frontieră. Străbatem cu înfricoșătoare viteză Osoiul, Bohotinul și alte sate vestite, apoi cotim spre lunca Prutului pînă la vamă. Ultima sută de metri Mihai o devorează aproape pe două roți, în stilul unui Fangio moldav. Din gherete și din tufișuri țevi de arme automate se îndreaptă amenințătoare spre noi. Comandantul punctului ne admonestează sever și sonor și ne face să credem că am scăpat ca prin urechile acului de la moarte prin glonț. Scuza lui Mihai că a vrut să fie punctual nu prinde. Pînă la urmă comandantul (luminițe de umor în ochi) ne iartă și se îngrijește personal să ne găsească un mijloc de transport pînă la vama sovietică, preț de un kilometru. Sîntem îmbarcați într-un microbuz plin ochi cu niște moldoveni omenoși și trudiți care se întorc de la Podu-Iloaiei unde au fraternizat agricol și didactic. Dincolo de pod așteptăm peste o oră la o barieră, 'să se întoarcă schimbul de la masă'. E cald, e înăbușitor de cald, dar nu ne putem mișca de pe locuri, din cauza bagajelor grămădite pe genunchi. În sfîrșit avansăm. Coborîm la un pas de Mihai Cimpoi care ține un buchet de garoafe în mînă. Dăm să ne îmbrățișăm, dar cînd cunoscutul critic oferă cu tandrețe buchetul Elsei, mîna energică a unui grănicer sovietic ne desparte. La un sfert de metru sîntem încă două lumi deosebite. „Aici e granița", ne transmite Cimpoi marcînd o linie imaginară pe la vîrful pantofilor săi frumos lustruiți. Recapătăm pașapoartele, ne putem îmbrățișa...

Hotelul se numește 'Chișinău' și e supraaglomerat. La recepție, Cimpoi stă cuminte la coadă și tratează apoi cu o funcționară obosită sau plictisită, într-o limbă pe care nu o înțelegem. Completăm anapoda fișele, bănuind doar noima rubricilor. Ni se dă cheia, urcăm și găsim camera... ocupată. Dar în socialism totul se rezolvă: camerista strînge cu ajutorul nostru bagajele risipite pretutindeni în încăpere și le ia să le depună undeva în altă parte. Ne instalăm cînd tocmai apare... predecesorul. Un tînăr foarte politicos care pricepe că prezența noastră masivă nu-i lasă nici o șansă de a-și recuceri locul. Ne despărțim aproape amici, după ce am conversat fiecare în altă limbă. Încep să ațipesc cînd Elsa anunță calm și grav ca într-un comunicat militar că ne aflăm pe picior de război. Ce se întîmplase? De la baie, de sub pervaz, dintre podele, din zeci de găuri, cohorte de gîndaci costelivi și musteciosi — specia *Blatta orientalis* — invadaseră camera, foșcăind prin rufe, peste 'Literatura și arta', de pe masă, peste prescura dăruită de măicuța de la Mitropolie. Preferăm să coborîm să-l așteptăm în hol pe Mihai Cimpoi care ne conduce la Uniune. Elsa mă conjură să nu suflu nici un cuvînt despre terifianta invazie, fiindcă 'ar fi o lipsă de politețe'.

La sediul de pe ulița Kievului care acum a devenit strada 31 august (ziua biruinței graiului) coborîm în pivnița, la bar, unde ne îmbăiem în atmosfera de veselă și gălăgioasă frățietate, încețoșată de miresmele grătarului și însuflețită de vinuri cu nume franțuzești. Admirăm retorica băștinașă la desele toasturi obligatorii, de fiecare dată un lung monolog sau poate un dialog cu propriul pahar. Pe mese se îngrămădesc farfurii cu o risipă de gustări asortate dar neglijate, de fapt un pretext pentru a putea bea. Sîntem priviți cu îngăduință că nu putem ține pasul cu gazdele. Către miezul nopții ni se anunță că au sosit ieșenii. Cineva pronunță chiar numele Iacoban. Încercăm să explicăm de ce nu mai putem rămîne, însă nimeni nu ne înțelege. Ușa se deschide și apar, salutați cu urale, doar întreprinzătorii editori ai revistei 'Moldova', Ștefanachi și Panaite. Sîntem scutiți de gesturi penibile. Noii veniți scot din gențile lor doldora, volume de poezie cu care sîntem miluiți și noi, reviste, biblii și (tumult!) o sticlă de Havana Club pe care mîini harnice o desfundă cu repeziciune. Răutăcios, încep să critic biblia adusă, ba că-i într-o românească aproximativă, ba că-i sectară, dar nu mă ascultă decît bucătarul care o mîngîie cu pietate: „Ce mai vreți, scrie sau nu scrie 'Biblia' pe ea?".

Poetul Ms. ne transportă la hotel și ne despărțim după ce el ne asigura că mîine, la zece fără un sfert precis ne va lua din fața hotelului, „ca să fim punctuali la deschiderea congresului".

CUM SĂ-I ABORDEZI?

Joi. O noapte de pomină. Bestiile mici și-au încetit activitatea. Am ascuns cîteva lucruri în frigider ca să le ferese de percheziția lăbuțelor răpănoase. Au intrat și acolo. În zori, în baia îngustă ne străduim să nu ne atingem de burlanele burdușănoase ale canalizării care coboară de la etajele superioare și picură suspect.

La nouă jumătate sîntem în fața hotelului. Plouă. După o oră, Elsa începe să arate interes pentru taxiurile și mașinele particulare care se opresc în piață, deșartă pasagerii și rămîn goale, adăstînd. Adăpostit de ploaie, stau și urmăresc de la distanță cum aleargă de la un vehicol la altul, realizînd după fiecare interpelare decepția ei... Ne avîntăm într-un troleibuz — primul sosit în stație — și după anchete migăloase printre călători declar solemn că sîntem pe drumul cel bun. Bineînțeles că [illegible] așa dinainte; m-a lăsat să mă agit ca să-mi facă plăcere.

Uzi de ploaie, deșirambați, cu ochelarii aburiți, intrăm în sala de ședințe a Uniunii Scriitorilor, în lumina orbitoare a reflectoarelor televiziunii. Căutăm să aflăm un loc mai ferit pentru a ne trage sufletul, cînd ne pomenim poftiți la 'prezidiu', acea înjghebare familiară adunărilor din est, dar neobișnuită unor cetățeni apuseni de rînd. Ne cațărăm printre flori, peste șerpăria cablurilor electrice, pe scenă, unde ni se face loc pe niște scăunele, după ce ne-am îmbrățișat îndelung cu cei mai mulți din cei înghesuiți acolo. Într-un tîrziu îmi dau seama că stau lîngă Ion Druță și îmi arăt prea vădit bucuria, fapt pe care oratorul de la tribună, scriitorul transnistrean Beșleagă, îl remarcă cu delicată ironie *coram publico*, fără să mai vorbesc de privirea tăioasă a Elsei. Asta mă face să mă decid să o trădez și să-i povestesc badiei Ion pățaniile din hotel. Dar mai întîi ascult ce se vorbește. Excelent raportul lui Beșleagă. Rețin apoi majestuoasa prezență a Leonidei Lari dintr-a cărei cuvîntare respiră toată suferința Basarabiei, veac de veac. Mi se pare că unitatea scriitorilor care au fost plămada resurecției naționale începe să se destrame. Îndemnul la unire al președintelui consiliului de miniștri, Mircea Druc, este o lecție de realism rece, logică, servită cu mult bun simț. Prieteni din România ne-au sfătuit insistent să-l căutăm (de fapt îl invitasem astă vară la Freiburg cu ceilalți zece scriitori; n-a venit pentru că intrase în guvern), atît pe el, cît și pe Ion Ungureanu, genialul regizor, ministrul culturii dar cum să-i abordezi? E destul oare să dorești ceva cu intensitate, ca să se împlinească?

...La masă cu soții Druc, cu Ion Ungureanu și Ion Druță. Nu s-a întîmplat nici o minune, nu s-au făcut recomandații, nu ne-am rugat de nimeni ca să ajungem aici.

Ceausescu s-a străduit să înăbușe cea mai benignă virtute a spațiului românesc, ospitalitatea (și, în parte, i-a reușit), virtute care stă în puterea celui bogat și a celui sărac, care 'omenește', adică îi redă omului toate atributele sale de ființă superioară, chip după chipul Creatorului. La antipod, conducătorii Basarabiei de azi, adînc legați de sfințenia tradiției, oficiază ospitalitatea cu simplitate, fără emfază, fără capricii tutelare, fără orgoliul celui ce dăruiește. Străinul e primit cu cinste ca în umbra stejarului Mamvri. Noi, veniți de foarte departe, fiind cei mai „străini", am fost poftiți să stăm cel mai aproape. Mai mult, premierul își trimite mașina cu primul său consilier ca să ne mute de la „Chișinău" și lipsit astfel de mijloc de transport, se duce pe jos la serviciu. Sobrietatea prînzului mă face să gîndesc că nu de multă vreme pe aici se lăfăiau în dezmăț și necuviință specimene de teapa unui Brejnev pe care Republica îl alinta unanim cu nume de rîmător. E o mutație semnificativă pentru tot ce face această conducere nouă. Cîte n-ar putea învăța de la frații lor basarabeni liderii României, dacă ar scăpa din înfeudarea blestemului ceaușist. Încep să visez: ce-ar fi, dacă la următoarele alegeri, urmînd înțelepciunea celor de la 1859, românii ar chema căpăteniile basarabene să-i conducă? Cei ce ar ceda jilțurile guvernamentale, ar fi însmerita de la patrie.

Îmi mai dau seama, din această conversație de la masă, cît de importantă a fost și este contribuția lui Ion D[illegible] la deșteptarea obștească. Din surghiunul lui de la Moscova și-a făcut o platformă de onoare de pe care — patriarh și profet — îndeamnă și [illegible], învață. Și acum, aici sugestiile sale, prezentate sub formă de învățături folositoare, conving, cuceresc: redresarea Bisericii, împroprietărirea țăranilor, aducerea în fața unui tribunal internațional a celor ce au inițiat și promovat stagnarea, iată temele ce vor mișca guvern și scriitorime.

Seara, același consum de energie la barul de la subsol. Pregătim cu deputatul (cel cu dulce rost) un program detaliat pentru zilele următoare: vizite la țară, la universitate, la cîteva ateliere de pictori. Ne dăm întîlnire pe a doua zi și ne bucurăm de liniștea, confortul și serviciile noului hotel.

KITSCHUL PRAVOSLAVNIC

Vineri. Micul dejun împreună cu badia Ion. Ministrul și soția sa care ne impresionează prin bun gust și finețe. De fapt, ca totdeauna, conducerea sfatului e preluată de Ion Druță, cu strategia lui de excelent narator. Așa era desigur și Homer.

Deputatul (cel cu dulce rost) nu vine. Aflăm la Uniune că un alt scriitor, Cp., ne va conduce. Într-adevăr plecăm în compania unui bărbat bine făcut care, în primii zece km ne explică o metodă inventată de domnia sa pentru a învăța limbi străine prin hipnoză. Poposim la un cămin cultural, unde Cp. vrea să afle adresa unei doamne binevoitoare (programată de deputatul (cel cu dulce rost) întru ospeția noastră), dar trebuie să aștepte douăzeci de minute pînă singurii prezenți, membrii unui taraf la repetiție, își întrerup executarea unui potpuriu îndrăcit. Găsim adresa, nu și pe doamna binevoitoare. O luăm spre mănăstirea Căpriana, ctitoria lui Alexandru cel Bun, unde am mai fost și anul trecut cînd sfîntul lăcaș tocmai începuse să „lucreze" cum se zice pe aici. Toată coasta e un șantier harnic, un [illegible] al libertății materializate. Ne conduce un călugăr care, cu mîndrie, ne arată realizări și planuri. De departe se vede enorma rîvnă dublată de enorma lipsă de gust. Un kitsch pravoslavnic se [illegible] se prelinge, se lăfăiește peste una dintre cele mai frumoase așezări din lume. Poate la acest loc se gîndise acel scriitor [illegible] care prin anii '50 îmi spunea la Köln: „Dacă Dumnezeu și-ar căuta un loc de ședere pe pămînt, n-ar găsi altul mai frumos decît plaiurile Basarabiei, așa cum am cunoscut-o eu". Dar se vede că Dumnezeu a dat locul acesta în arendă. Cp., profesor de liceu, povestește că [illegible] aici într-o tabără de trei zile. Ce păcat că frumuseții naturii nu i se adaugă frumusețea zidirilor omenești.

La [illegible] mai este conacul lui Alexandru Neaga, cel care a fost deportat cu fiul chiar din 1940 și s-a stins în ghețăria Siberiei. Am mai vrea să vizităm și altceva dar „nu mai

este benzină". Ne întoarcem pe la Arhiepiscopie unde vrem să oferim Vlădicăi primul volum din „Monumenta". Secretarul pare-mi-se, un călugăr întunecat, lățos și bănuitor, îmi ia un interogatoriu mai dihai ca la miliție. Simt cum îmi crește revolta și ca să nu sudui o față bisericească, îi pun cartea pe masă și-i întorc spatele furios. Toată după-masa așteptăm la Uniune rezultatul alegerilor. Seara tîrziu putem felicita în sfîrșit pe noul președinte, Mihai Cimpoi, convinși că a ieșit formula cea mai bună.

DEMISIA BISERICII

Sîmbătă. Incepem să ne facem griji cum și cînd vom pleca înapoi. La Iași e greu de telefonat, o telegramă nu mai ajunge. Oricum avem nevoie de ajutor ca să trecem Prutul. Deputatul (cel cu dulce rost) nu mai e de găsit. Ni se spune că bucuria de a ne fi revăzut — cum ar spune Cantemir — l-a îngropat de tot în mormîntul drojdiilor și l-a înfășurat și legat în savoanele vinului. Asta înseamnă că s-a schimbat și programul de azi. Vizităm orașul înfrumusețat de soare. Colindăm străzile, intrăm în magazine, mergem la piață și înțelegem că toate nefericirile care s-au abătut în România în ultimii 45 de ani. au venit din acest imperiu calic și groaznic în a cărei buză ne aflăm. Ce rost a mai avut granița de la Prut cînd peste tot a bîntuit același dispreț față de om, același cult al urîciunii sau, poate, a fost numai pentru a crește îndoit suferințele unui popor.

Seara o vizită cu Ministrul, doamna sa și Ion Druță la părintele C. E atîta belșug pregătit, atîta îndemn de a gusta din toate, că însuși abstinent fiind, te ridici amețit de la masa unde s-a oficiat mărețul tipic al ospitalității moldovenești. Constatăm din cele auzite, dar și după impresiile de la Căpriana, că Biserica întîrzie să se alăture răscolitorului fenomen național, că îi lipsesc cadrele de elită, că mulți dintre 'lucrătorii' ei se comportă încă așa cum i-a dorit și format diabolica stăpînire ce se destramă.

Ministrul află că ne îngrijurăm de plecare și se oferă să telefoneze personal la Iași, la domnu Țucu, ca să-l roage din partea noastră pe Mihai să ne aștepte mîine la orele cinci la Albița. Îndrăznim să îngînăm: „Dar pînă acolo?" — „o să fiți la ora dorită la frontieră."

ÎNGERAȘUL ADRIAN ȘI CUVIOSUL GRIGORE

Duminică. Străbatem cu Ion Druță străzile tinereții lui. Ne oprim la cafeneaua cu cele mai multe amintiri care nu seamănă nici cu suratele ei vieneze, nici cu acelea grecești. Pe cînd Elsa se înșiră cu maestrul la coada de la tejghea, eu păzesc locurile la o măsuță șubredă și oablă. Se stă în picioare, cot la cot cu vecinii. Ieșim și ne bucurăm de lumina soarelui. La catedrala în reparație e slujbă. Pe o bancă în parc d-na S. plînge neostoit pe umărul soțului: „Așa de tînără, s-a dus. Intru în camera acum goală a fetiței și iarăși mă cuprinde disperarea... S-a dus." Înțelegem că e vorba de un deces și prezentăm condoleanțe. Am greșit. Juna copilă nu a murit, ci a plecat cu miile de bursieri basarabeni în România și studiază la Iași, la o sută de km deci, peste Prut. Ne reamintim cuvîntul lui Mircea Druc, la meetingul de despărțire, ieri: „Nu vă trimitem la moarte sau să omorîți oameni ca în Afganistan, ci vă trimitem la carte, în România..." Între timp zeci de mii de oameni s-au adunat într-o disciplină impecabilă la statuia lui Ștefan cel Mare. La marginea mulțimii s-au instalat măsuțe cu răcoritoare și gustări apetisante, curate, aranjate cu gust, cum n-am mai văzut nicăieri în tot Imperiul de Răsărit, adică fără jegul, sărăcia și urîțenia specifice socialismului. Ne însoțește venerabilul I. C. Ciobanu. Sîntem mișcați de prietenia pe care ne-o arată, bănuind că vrea să scuze eventuale 'neplăceri' de-ale noastre, de care nu poate fi vorba. Adunarea e condusă cu acribie democratică de Ion Hadîrcă. Cu Ion Druță și Mihai Cimpoi sîntem poftiți și noi pe estradă, unde sîntem prezentați publicului. Vorbește Druță, vorbește Cimpoi, trebuie să vorbesc și eu și-mi aud vocea schimbată de difuzoarele depărtate. Prezint pe cît pot 'File din Biblie' spunînd că 'limba vechilor cazanii' nu trebuie numai slăvită, cîntată, ci și vorbită. E un îndemn și către cler, să slujească și să se roage în limba maternă. Dacă aș fi știut să vorbesc în slogane, desigur că mesajul meu ar fi fost mai eficient.

Mă uit la acești oameni adunați aici, fiecare o persoană, o prezență — nu mase scandînd uniform, nici trupe machiate după interesul führerilor. Față de scepticismul celor de peste Prut, aici impresionează candoarea care face ca utopiile să se prefacă în realități, te cucerește conștiința civică aplicată și constați că legătura dintre sat și oraș, vie, organică, este secretul succesului. Elsa primește flori din toate părțile. Le depunem cu pietate la statuia lui Ștefan, mîhniți că nu avem sufletul curat și înfrigurat al basarabenilor.

La masă cu Ion Druță, Mihai Cimpoi și cu Ministrul care și-a condus soția la aeroport și ne înștiințează că ne va însoți în mașina lui pînă la frontieră. Protestăm politicos dar anemic; se vede de la o poștă că perspectiva unui taifas prelungit cu el ne încîntă.

Făcînd bilanțul, notăm cu durere că Uniunea Scriitorilor din România nu a luat act de congresul de la Chișinău. Ca motive s-ar putea evoca prezența lui A. Păunescu la festivitățile din august aici și articolul revoltător de generos al cuviosului întru românime Grigore Vieru din „Literatura și arta" în care îngerașul Adrian capătă medalie și coroniță. Noi, cei din afară am încercat în zadar să lămurim pe prietenii noștri că meseria de român nu ajunge pentru dezlegarea tuturor păcatelor. În cazul A.P. ni s-a spus: „Ce vreți, a venit la baștina lui!" De unde se vede că vorba veche s-a mai schimbat, — nasc și la Moldova neoameni.

Mașina oficială se leagănă pe șoseaua dreaptă ca o corabie chinezească în taifun. Gheorghiță, timonierul pe uscat, o mînă sigur; lîngă el scrutînd viitorul, noul președinte Cimpoi. În spate lungile picioare îndoite ale Ministrului, alături — noi. „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă...", versurile lui Arghezi nu se potrivesc pentru că splendoarea toamnelor basarabene nu acceptă gradația. Alunecăm pe lîngă dealuri care ne sînt familiare, fiindcă le-am întîlnit în pictura lui Horia Bernea. Ce țară bogată! Păduri, vii, lacuri, lanuri de aur... Dar ca în basmele cu vrăjitoarea simți în spate suflul otrăvit al primejdiei. Cernobîluri de toate calibrele răspîndesc peste acest Eden moartea. Ministrul vrea să afle de la Gheorghiță numele tuturor copacilor care ni se apleacă în cale, dar acesta e preocupat de a depăși camioane și de a ocoli milițieni propțiți în mijlocul șoselei.

Coada la frontieră începe ca la zece verste înainte de vamă. Un fluviu de autoturisme, toate la fel, parcă icnind sub povara portbagajelor, așteaptă (pînă la șase zile — cum ni se spune) să treacă granița. De-a dreapta și de-a stînga drumului împrejurimile sînt ca un cîmp de bătălie, o imensă ladă de gunoi în care mișună noii turiști. Turism modern. Dorul de ducă a cuprins și sfînta Rosie, o armată de data asta pașnică se revarsă spre Europa.

PĂRĂSIM REICHUL SOCIALIST

Depășim, depășim, depășim. În fruntea coloanei, la stop, grănicerii salută ceremonios mașina cu număr special. Ministrul coboară și se înalță, îndreptîndu-și foarfeca picioarelor la lungime normală: grănicerii se fac mici cu toată măreția chipiilor lor rotunde. Se duc tratative. Mihai Cimpoi, doar cu legitimația de membru al Parlamentului, nu poate trece; lui Gheorghiță îi lipsește o ștampilă; numai Ministrul, posesor al unui pașaport diplomatic și noi, apusenii, avem dreptul să părăsim împărăția fericirii socialiste. Cum însă? Ministrul se uita la ceas: „Cinci fără un sfert. Gheorghiță, ai zece minute să mă înveți cum se conduce namila asta! Ascultător, Gh. începe să-i arate rostul manivelelor și butoanelor. Elsa intervine îngrijorată, explicînd că pe lîngă imunitatea diplomatică e nevoie și de un permis de conducere care nu se poate obține în cele cinci minute ce ar mai rămîne după instructaj, presupunînd că acesta ar avea succesul scontat. Se oferă, mai în glumă, să preia ea volanul și iată că și grănicerii și Gheorghiță și Ministrul o iau în serios. Pornim în trei. Mașina a scos niște sunete de sirenă răgușită (o fi simțit ea ceva) de cum s-a atins Elsa de ea, apoi s-a supus și s-a așternut la drum, săltînd ca un broscoi uriaș. La cinci fără cinci sîntem în România. Mihai, domnul Țucu — a venit chiar și Radu — ne întîmpină uluiți de punctualitatea și buna noastră dispoziție. „Credeam că o să vă așteptăm o săptămînă!" Elsa și cu mine surîdem ca Phileas Fogg și Passepartout întorși acasă și ne înclinăm însemnînd cu mîna spre Ministru: „Dumnealui!"

Nu mai povestesc că am sabotat dorința Ministrului de a conduce mașina singur înapoi, că am uneltit cu vameșii români să-i 'bage' un șofer pînă la pichetul sovietic. Nu fiindcă n-am fi avut încredere în capacitatea sa de conducător... dar Prutul, se știe din istorie, a fost totdeauna o piază rea.

Mihai demarează. „Trecem prin Huși?"

Sufletul unui popor nu poate fi împărțit în bucăți

Astăzi ne-am cufundat într-o deznădejde adîncă. Vom mai ieși vreodată de sub acest blestem? Aceasta e întrebarea care muncește cugetele tuturor. Sîntem pentru totdeauna pierduți? Niciodată nu vom mai simți că existăm ca popor, ca un singur popor, ca un popor cu un singur suflet? Niciodată nu ne vom mai simți ca în decembrie, mîntuiți și liberi? Atunci fiecare nu mai avea nimic al său, o benefică și sacră comuniune coborîse în sufletele noastre.

Am preferat ca zi națională nu 17 sau 22, zile ale revanșei și răbufnirii, ci 1 Decembrie, zi a unirii tuturor din exil istoric și interior a tuturor românilor... De la Nistru pîn'la Tisa!

Unirea aceasta va avea loc și ziua ei nici nu este poate prea departe. Ea nu poate fi oprită nici de fantoma Imperiului habsburgic, nici de cea a Imperiului țarist. Ea s-a și întruchipat pînă acum de două ori în 1600 și 1918, prima dată prăbușindu-se rapid, a doua oară dăinuind aproape trei decenii. Pe lîngă altele, acestea sînt ore astrale în istoria neamului românesc. Va veni și a treia, care nu poate fi decît pentru totdeauna. Avem motive de speranță nu numai pentru că mersul istoriei ne indică prăbușirea sovietelor, ci și (mai ales) pentru că despărțirea românilor este nefirească. Sufletul unui popor nu poate fi împărțit în bucăți.

Va fi o mare victorie și o mare sărbătoare, mai puțin politice și mai mult spirituale. Fiindcă, dacă acum Basarabia trece printr-o amenințare mortală, dacă Transilvania este batjocorită, vina e a noastră, a tuturor românilor. Un al treilea 1 decembrie va veni, cînd acest neam va merita să vină, după ce va dovedi că este demn să primească din mîna Providenței acest dar. În stadiul prezentei acute impurități morale în care ne aflăm, al dezbinării, urii, nepăsării, batjocurii și crimei, unirea este imposibilă, ba chiar și ceea ce este cît de cît unit este amenințat de dezbin, așa cum se vede în Basarabia, așa cum se întîmplă în orașele, satele, familiile și sufletele noastre.

Marea Unire nu va fi o mecanică victorie a politicului. Pînă nu vom urca din degradarea și ticăloșia în care ne bălăcim, nu avem nici puterea și nici dreptul să primim o astfel de bucurie.

Nicolae IONEL

PUTEREA ACTUALĂ SE SPRIJINĂ PE MINCIUNĂ ȘI CRIMĂ

● Liviu ANTONESEI în dialog cu Alexandru PALEOLOGU ●

„Sîntem pe cale să ne dăm seama că sistemul comunist are particularitatea de a nu putea scăpa de el de la o zi la alta. Va trebui timp pentru asta, probabil timpul pentru a se forma o nouă generație. Moise și-a purtat poporul său 40 de ani prin deșert, pînă cînd toți
cei care au cunoscut sclavia în
morți. Nu intri în pămîntul f
spiritul încă deformat de sclavie.
n-a putut să pătrundă acolo". (Al.
Souvenirs merveilleux d'un amb
golans, Ed. Balland, 1990, p. 228).

EU SÎNT UN SCRIITOR

— Domnule Paleologu, întîmplarea face să avem această discuție tocmai în momentul în care a apărut cartea dumneavoastră, carte ce pare a se bucura de o bună primire în presă — am văzut deja cîteva articole, în „Le Monde", în „L'Express", iar la D-na Lovinescu, am văzut copii după articolele apărute în țară. Pornind de la această carte care, în felul ei, este o summa *a experienței D-voastră, v-aș întreba ce semnifică ea în biografia intelectuală a scriitorului Al. Paleologu și, de asemenea, în cariera politică sau, să spunem, diplomatică, a excelenței sale...*

— De la început trebuie să spun un lucru asupra căruia insist foarte mult — eu sînt scriitor, deci, dotat sau nu, un artist. Cartea mea nu poate fi altceva decît produs al acestei îndeletniciri. E o carte de literatură. În speță, de memorialistică. Evident, literatura făcîndu-se cu experiența umană, în experiența umană intrînd și presiunea istoriei, intrînd și politicul, firește că, în circumstanțele în care am făcut această carte, e o carte vorbită pe bandă, o carte spontană, în aceste circumstanțe, au apărut și unele erori. De altfel, nici nu mi-am dat osteneala să verific toate aceste date, care sînt, în fond simple repere ale mele, de care mă servesc în timpul convorbirii. Chiar astăzi m-a sunat un prieten să-mi spună că vorbesc la un moment dat de Bucovina ca despre un teritoriu ocupat de autoritățile germane în timpul războiului. N-am corectat această inadvertență și, dacă această carte va mai avea o altă ediție, nu cred că o să mă ostenesc să rectific lucrurile astea, deși, poate, n-ar fi rău s-o fac — e mai bine să fim mai aproape de adevăr decît mai departe. Dar adevărul cărții mele nu este unul de informație, decît informația pe care o poate avea un om prin ceea ce a trăit și a văzut — și se știe că trăitul și văzutul sînt, în ultimă instanță, totuși subiective. Cartea mea este o operă de literatură care, atît în intenția mea, cît și prin natura dialogului ocazionat, deși a vrut să plece — și a plecat de fapt — de la stările existente în România după decembrie 1989, s-a dilatat la o evocare a trecutului societății românești, la amintirile mele din copilărie și adolescență, la evocarea aspectului societății și a formelor de viață pe care România le-a avut cînd era un stat european, cînd era încă un stat occidental și constituțional. Fără ca să am nici o clipă intenția de a arăta ca perfectă acea lume și acea Românie căci, din fericire/nefericire, nu există stări perfecte, am încercat să sugerez normalitatea.

PERFECȚIUNEA S-A REALIZAT NUMAI ÎN RĂU

— O Românie normală ?

— Da, normală, nu perfectă. De altfel, eu cred că dacă am trăi stări sociale perfecte și într-o utopică organizare perfectă, ar fi de netrăit. Perfecțiunea s-a realizat, de fapt, numai în rău. De cîte ori s-a organizat binele a ieșit răul absolut. Dragă, eu asta voiam să fac pentru că mi se pare de mare importanță pentru generațiile crescute de la război încoace, pentru cei născuți după război. Este foarte importantă recuperarea memoriei societății pentru că, în adevăr, din conversații cu mulți oameni care sînt astăzi cam de 50 de ani, și chiar mai mult, mi-am dat seama că ei nu au o reprezentare mentală despre cum funcționa viața în România de pînă la 1939 Pun data asta ca să iau ca punct precis începutul celui de-al doilea război mondial dar, de fapt, această viață s-a prelungit în România pînă în 1948. Evident, cu modificările puțin agreabile pe care le-au adus dictatura legionară, dictatura militară și starea de război. Toate astea par astăzi însă idilice. Cu toate erorile efective care au fost, care nu pot fi negate și nici nu trebuie negate și nici nu trebuie, cîtuși de puțin, minimalizate...

— Am văzut că, pe de o parte, aveți o „recuperare" a trecutului interbelic, cînd România era o țară europeană normală, dar am văzut că sînt și cîteva capitole dedicate unui trecut ceva mai apropiat, anume trecutului comunist Considerați că trebuie „recuperată" și memoria acelui trecut ? Măcar pentru a încerca să nu-l repetăm ?

— Fără doar și poate, mai ales că memoria aceasta este, pentru toată lumea, amintirea perioadei staliniste. Știu, noi am fost sub stalinism aproape tot timpul, chiar în paranteză aceea liberalizantă cînd era speranța și credința că ne îndreptăm către o reintegrare în Europa, între 1964 și 1972, ca să punem niște date. Asta a însemnat ceea ce se știe pentru destinele individuale, pentru sute de mii sau milioane de destine individuale, iar viața se compune din destine individuale — cei care au profitat de această perioadă, cei care au fost spoliați și supuși unor maltratări variate dar dure, cei care au trecut și prin una și prin alta, căci au fost și din ăștia. Ei constituie în ansamblu o enormă sumă de traume care, poate, au adus și o altă optică asupra existenței.

DE MULTE ORI INESENȚIALUL INFLUENȚEAZĂ ESENȚIALUL

Eu trebuie să mărturisesc — și cred că nu sînt singurul, departe de asta — că pentru mine experiențele pe care mi le-a impus perioada aceea, clandestinitatea și închisoarea, plus improvizările diverse de moduri de existență, plus felul de a trăi în ruptură de vechile deprinderi și posibilități, mi-au deschis asupra vieții niște perspective pe care fie că doar le bănuiam, iar dacă le bănuiam, le bănuiam într-o viziune care nu s-a confirmat, fie că nici nu le bănuiam măcar. Și binele și răul au avut alte aspecte decît cele pe care mi le imaginam. Oricum, mi s-a modificat în bună măsură viziunea despre lume și despre valorile vieții și, în special, m-a ajutat pe mine — și sigur că pe foarte mulți — la discernerea a ceea ce este esențial pentru păstrarea integrității ființei interioare. Ceea ce este esențial și ceea ce este inesențial. De multe ori, un lucru inesențial — sau aparent inesențial — are consecințe care influențează esențialul. De pildă, unii credeau că nu importă că spui „tovorăș", e posibil să nu fii, să fii totuși domn. Totuși, „tovarășul" ăsta este introducerea inocentă în limba de lemn, care nu este inocentă. Deci, separația între esențial și inesențial am fost ajutați să o facem în perioada aceea dură, cînd esențialul diferea de al om la om. Pentru unii, era esențială păstrarea integrității fizice și a avuției patrimoniale, pentru alții era esențial să se descurce oricum, pentru alții să-și poată păstra naivitățile, pentru alții să-și poată păstra buna dispoziție, luciditatea și umanitatea. Toată perioada aceea nu poate fi enunțată printr-un termen global. Și perioada intermediară, aceea de bună dispoziție și speranță a fost importantă, iar pentru mine a fost hotărîtoare, pentru că eu atunci am putut să mă exteriorizez în viața socială și în activitatea profesională. Iar perioada a doua, de dictatură, care a avut două paliere, unul comunist, așa cum se știe și cum a fost peste tot, altul cu surplusul românesc specific de demență și grotesc. Foarte interesant, sub aspectul ăsta, mi se pare ceea ce resimțeam drept cel mai lamentabil lucru și cel mai trist, cînd vedeam catastrofa spre care merge țara, catastrofă către care se îndrepta în mod inexorabil, un dezastru total, material și moral. iar acest dezastru era lipsit de patos, era un dezastru acompaniat de un aspect atît de grotesc, atît de comic, atît de rizibil încît noi ne prăbușeam în ridicol, în derizoriu, acest derizoriu riscînd să acopere realitatea efectiv dramatică, efectiv patetică, efectiv tragică în care se găsea țara ca țară și țara ca oameni.

O. ȚARĂ TRISTĂ, PLINĂ DE UMOR !'

— Era vorba de faptul că ne aflam „la Porțile Orientului, unde totul e luat mai în ușor"?

— Asta ne-a salvat. Noroc că, într-un fel, eram la Porțile Orientului, deși în general eu neg că am fi la aceste Porți. E adevărat, istoria României și poziția României au ambiguitatea asta Orient—Occident, care de altfel face și farmecul lor, și pitorescul lor, și anumite nuanțe de înțelepciune introduse în occidentalismul nostru românesc, cu rezerva și cu hinterlandul acesta sapiențial și umoristic pe care le avem. Eu am pus *motto* la cartea mea, tradus în franțuzește, bineînțeles, versul lui Bacovia „O, țară tristă, plină le umor".

— Domnule Paleologu mai înainte ați vorbit de ceea ce este esențial și ceea ce nu este esențial pentru un om în diverse momente din viață. Pe mine m-ar interesa ce credeți că este esențial pentru perioada cît ați fost ambasador...

— A, era foarte clar. În momentul în care am fost numit ambasador, am spus din capul locului : De vreme ce m-ați numit pe mine pentru acest post, nefiind vorba de continuarea unei cariere, nici de începutul unei cariere, pentru că eu sînt ceea ce sînt, iar acest post este ceea ce este, înseamnă că ați considerat că sînt potrivit pentru el. Sînt de acord cu D-voastră, dar, dacă m-ați ales, este pe baza unei reputații care s-a întemeiat, în principal, pe ceea ce am scris, din care se putea vedea cum gîndesc, și pe ceea ce se știe despre comportamentele mele. Deci, eu înțeleg să-mi conserv aceste comportamente. Și de vreme ce m-ați ales așa, rămîn ceea ce sînt. Prin urmare, îmi păstrez independența de spirit și libertatea de expresie totale. Da, da, sigur că da, asta și vrem, mi-a răspuns Brucan. Pe urmă, mi-a mai spus că rolul meu, misiunea mea constă în a restaura, de a redresa imaginea atît de compromisă a reprezentării oficiale a României. Mi se vor da, deci colaboratori, care să asigure toată partea birocratică a ambasadei, oameni competenți, de carieră, eu să rămîn disponibil numai deschiderii ce trebuia făcută spre societatea franceză—politică, intelectuală, mondenă etc. Și să întrețin mereu aceste raporturi. Firește a întreține aceste raporturi, mai ales în calitate de ambasador și cu o ambasadă care comporta un superb palat, în care am locuit, ar fi cerut mijloace de reprezentare aferente...

— După cîte știu eu, nu prea le-ați avut...

NU PUTEAM INVITA NICI MĂCAR O PERSOANĂ LA DEJUN !

— Ei, în prima fază, eram eu invitat peste tot, dar urma să vină momentul în care trebuia să fac eu invitații Or eu nu puteam în nici un fel. N-aveam nici personal de serviciu, nevastă-mea făcea totul aproape singură în acel superb *hotel particulier*, ajutată numai de nevasta șoferului, iar pentru cele două sufragerii, cea intimă și cea de aparat, amîndouă magnifice, nu aveam argintărie și veselă pentru a invita măcar opt persoane la un dejun. Sigur, mi se promisese că se va remedia problema aceasta într-un viitor nu prea îndepărtat. S-a remediat exact după revocarea mea, ceea ce mă și bucură. Este clar că, în funcția asta, am beneficiat numai șapte zile de noua salarizare, șapte zile din iunie, în rest am avut un salariu echivalent cu al unui măturător din Paris ! Deci, pot să spun că nu am avut nici un profit ,de nici o natură, din această funcție. Singurul profit, enorm, pe care l-am avut a fost că m-am bucurat de o mare audiență mediatică, de care am uzat fără nici un fel de parcimonie, pentru că eram foarte solicitat. Ei nu mai auziseră niciodată un ambasador vorbind un asemenea limbaj. Un ambasador care își critică guvernul și care, din ce în ce mai tare, se distațează de putere care l-a acreditat, așa ceva nu s-a mai văzut. Cred că lucrul acesta
contează ch
unii de dip
plomația nu es
ciuni, cu luc
echivocuri și
nale și vagi.
cientă prin for
rului, prin
mulări și pr
o obții. Credibi
tru, nu puteam
adevărul, deci
în conflict cu
organizate, dar
te cuvîntul cc
ciuni dezorgan
tice, minciuni
ceva inextrica
nu se mai pc
tul că totul sc
nă. Ei ! Eu
ciunii. La înc
mai moderată,
nu puteam dir
gajez verdicte
ostile, mai alc
ceptat ambasa
n-aș fi făcut c
îi făceam c
lui Brucan,
întregii forma
gii pentru că
Era atunci c
și-avea ca par
de personalit
ritat. Chiar
le-a făcut, ce
cu mine, crec
să arunce pra

— Cum s-
cooptați în
Frontului și

TOȚI AM
FOLOSIȚI

— Absolut,
Cornea, Ana
nescu, Dan
nu fac listă c
— am fost
sensul ăsta.
centru de pu
destul de re
acest Consiliu
seama sau n
care mi-o a
dat seama.
carte, la încep
moderate și
talelor incon
țiuni ale unu
pentru mome
de putere ; î
tul se baza
ancorată foa
societății și
tiv. Asta și
ne faceți cre
democrației,
reculuri, mul
lucruri deco
certante-deco
concertant
ajuns la —
crucial — a
tele de la T
decelat imec
rităților noast
Și stupiditat
în sine este
ductivă —

opinia occidentală, complet și greu remediabil. Și tîrziu remediabil! Iar ele nu foloseau nimănui, absolut nimănui, decît acelor care au nevoie să-și mențină puterea subterană.

Dar eu am fost uluit de inepția documentului pe care mi l-a transmis președintele, provizoriu atunci, Iliescu, cerîndu-mi să-l comunic Consiliului Europei. Noaptea pe la 12, am fost chemat la cifru să văd telegrama — era în românește, mi se cerea să o traduc în franțuzește și s-o trimit de urgență. În loc s-o fi trimis ei direct acolo, gata tradusă — cred că avea cine s-o traducă la București. Nu era misiunea mea de ambasador la Paris să fac serviciul ăsta, deși Strassbourgul este pe teritoriul francez! Dar ceea ce era într-adevăr imposibil să-mi asum era să traduc într-o franceză corectă un text atît de inept. Nu zic că în limba franceză nu s-au spus destule prostii, dar un anume tip de prostii este refuzat de franceză. Și i-am lăsat pe colaboratori să se descurce cum or putea și să-l trimită — fără să am fax la ambasadă! Nu știu unde-a ajuns acea telegramă, nu mă interesează, era și prea stupidă, dar ei puteau să trimită un text tradus deja...

— Domnule Paleologu, pe parcursul discuției noastre, a apărut foarte des cuvîntul minciună. Cartea lui Castex despre evenimentele din decembrie se numește „O minciună mai mare decît veacul", iar recenta carte a lui Radu Portocală are în subtitlu și ea cuvîntul minciună. Sigur că s-au spus multe în decembrie, dar și din decembrie încoace. Problema este că noi ar trebui să căutăm adevărul, iar adevărul îl vom găsi, probabil, discutînd cu cei care au fost în miezul evenimentelor. De pildă, în legătură cu evenimentele amintite, s-au folosit termenii cei mai diferiți — revoluție, revoltă populară, complot, lovitură de stat etc. —, eu însumi, pe 23 decembrie, am definit ce se întîmpla ca fiind fericita întîlnire dintre o revoltă spontană și un complot. Pe mine mă interesează cum ați perceput D-voastră atunci evenimentele și dacă, pe parcurs, această imagine s-a modificat...

NU SÎNTEM NIȘTE LAȘI

— Imaginea de atunci a fost cea pe care cred că au avut-o toți — și noi românii, și întreaga Europă, și întreaga lume. De entuziasm pentru o izbucnire care avea un caracter eroic, fermecător. Tot tineretul în blugi, cu vorbele sale de spirit, cu grația sa juvenilă, asumînd și înfruntînd primejdia, opunîndu-se mitralierelor și carelor de asalt, cu umor și fără frică, cu o eleganță pe care aș numi-o mozartiană. Pentru că, la ei ca și la Mozart, era grație și farmec și frivolitate aparentă pe o temă fundamentală care era moartea. Lucrul ăsta nu putea să nu ne exalte și, dintr-o dată, noi, toți românii, printr-un singur gest, ca printr-o baghetă magică, am fost vindecați de cumplitul nostru complex al lașității. Am văzut că nu sîntem lași, cum credeam și noi că sîntem — eu nu credeam, dar se spunea, toți spuneau asta. Nu sîntem niște lași, iar lașitatea noastră, aceea pe care ne-am imputat-o și ne-o imputau toți, era lașitate destinată oricărei societăți supuse unui asemenea tratament. Ei bine, entuziasmul acesta s-a menținut atît de mult încît mi-a obliterat și percepția asupra formei de putere care se instaura. Mi s-a părut, mie mi s-a părut, că este într-adevăr o emanație a Revoluției — acum, cuvîtul devine și comic...

— Da, da. Chiar puțin neplăcut...

— Da, dar atunci mi se părea o emanație a unor evenimente spontane și superbe și credem că există un consens. Cînd am auzit de lovitura de stat — prima oară am auzit-o din gura lui Ceaușescu pe caseta aceea înfiorătoare și odioasă a acelui proces neadmisibil și scandalos: el spunea „lovitură de stat", cum era să spun la fel ca el? —, deci, cînd am auzit n-am putut să cred. Ulterior, mi-am dat seama că într-adevăr a fost un complot, pregătit mai dinainte. Că acest complot a avut anumite disfuncțiuni, anumite reculuri, e drept, dar el a existat și s-a văzut. Revolta spontană, a fost spontană, dar condițiile spontaneității au fost create. Chiar și dezinformarea pe care toți am luat-o de bună...

— Aceea cu numărul morților?

— Da, cu numărul morților. Toți am crezut în marele număr de morți de la Timișoara. Cum era să nu crezi sub șocul emoțional în care se trăia? Pentru ca, apoi, să constatăm că, după ce numărul morților a fost evident exagerat, statisticile au dat o cifră așa de scandalos inferioară celei inițiale, încît nici asta nu mai era credibilă, iar eu nici acum nu cred. Nu cred. Cred că cifra care se dă astăzi drept adevăr, pentru că nu se știe ce s-a întîmplat cu atîtea cadavre. Se știe că au fost furate, luate de *Securitate*, duse la Bucuretiști și incinerate, dar cîte? Au fost sigur mai multi morți decît s-a spus. Cînd am citit cartea lui Castex, la primele pagini, am fost indignat, după aceea însă argumentarea lui m-a cîștigat, ea este plauzibilă, se ține în picioare.

Evident, cartea lui are un cusur, pe care îl are și cartea lui Radu Portocală, că e prea coerentă și totul este integrat într-o ordine mult prea mecanică, nelăsînd loc pentru ceea ce este uman, natural, spontan și viu. Or, realitatea este compusă din spontaneitate din lucruri vii, umane, naturale. În cartea lui Portocală, totul arată ca un motor care funcționează așa cum a fost programat și, deci, oamenii care au murit sau care au fost mutilați sau molestați în timpul evenimentelor au fost niște biete victime duse de nas. Or nu, oamenii știau ce riscă, din conștiința lor dispăruse complet instinctul de conservare, pe ideea că, dacă rămîne Ceaușescu la putere, viața nu mai merită să fie trăită, deci mai bine să riști. Asta a fost un adevăr, un adevăr care ne-a exaltat, care și acum ne menține moralul, în ciuda faptului că vedem care a fost adevărul.

NE VA TREBUI FOARTE MULT TIMP PENTRU A INTRA ÎN DEMOCRAȚIE

— Problema este — Brucan vorbea astă iarnă de 20 de ani necesari României pentru a ieși din comunism și a intra în mod real în democrație. Senzația mea este că D-voastră sînteți chiar mai pesimist...

— Eu am citit cazul lui Moise, dar l-am citat nu ca pe o informație sau ca o precizare calendaristică; și eu cred, însă, ca și Brucan, că ne vor trebui, poate nu 40 de ani, poate nici măcar 20, dar ne va trebui foarte mult timp ca să intrăm într-o funcționare cît de cît normală a democrației sau a unei societăți liberale. Eu fac o nuanță între democrație și liberalism, important părîndu-mi-se liberalismul. Evident și democrația, dar cu democrația... cuvîntul este atît de polisemic încît poți băga în el ce vrei...

— Da, chiar democrație socialistă, sau democrație populară! Ca să nu mai vorbesc de cea „originală".

— Da, atît de mult s-a abuzat de acest cuvînt... Desigur, ideea de democrație ne este necesară, mai ales în opoziția cu totalitarismul. Dacă facem o analiză semantică a termenului și un excurs istoric în funcționarea democrațiilor știm că, după vorba lui Churchill, democrația nu este un regim bun, dar este cel mai puțin rău dintre toate, și așa trebuie să o înțelegem și să o facem să fie cît mai puțin rea, știind că bună nu va fi, dar o conștiință liberală trebuie să avem, și prin conștiința liberală nu mă refer numai la ideea de libertate, de libertate individuală, nu mă refer numai la toate libertățile de care trebuie să dispună un individ, dar mă gîndesc și la economia liberală. Toate experiențele secolului nostru arată că, deși economia liberală a dat dovadă de mari deficiențe, de mari crize, de mari injustiții, de mari inechități sociale, de hipertrofii maladive, liberalismul este cea mai solidă, cea mai sănătoasă, cea mai umană dintre formele pe care le cunoaște istoria. Și, exact ca și cu liberalismul, mai bună altă formă nu există. Liberalismul fiind, poate,

mai bun decît democrația, dar nici el excelent. Dar asta este și, în orice caz, pentru a ajunge la economie liberală, cu toate efectele negative pe care inevitabil le produce, societățile liberale au găsit și găsesc în continuare remedii. Remedii în plan social, remedii în modul de atribuire și de participare la interesele generale, remedii care au făcut ca astăzi să se schimbe oarecum ordinea în care unii erau exploatatori și alții exploatați și care, după cum prevedea Marx, această distanță va merge la catastrofă. E adevărat, există argumentul celălalt, că diferențele dintre săraci și bogați nu mai sînt în aceeași societate, ci între societăți diverse — sînt societăți care se bucură de toate avantajele progresului, dezvoltării, și altele, în alte zone ale globului, în care lucrurile merg din rău în mai rău. Așa este, dar asta nu pentru că ar fi de vină capitalismul, ci pentru că în acele părți ale lumii n-au început încă să funcționeze mijloacele de remediere ale deficiențelor liberalismului, ale capitalismului deci, și firește că apare ca un cal de bătaie pentru propaganda comunistă. Dar vor intra și ele în acest sistem, și vor beneficia și ele, cred și sper, de antidoturile ce se pot găsi la disfuncțiunile capitalismului. Însuși cuvîntul capitalism nu mai înseamnă astăzi același lucru ca odinioară, poate că nici nu va mai fi un cuvînt cu acoperire. Deci, liberalismul înseamnă pînă acum, capitalism, dar nu înseamnă neapărat și definitiv capitalism... Vom vedea ce va fi — în nici un caz socialism! (va urma)

Paris, 12 noiembrie 1990

„Cine a stins lumina"

Că a fost o teleghidare de la Moscova — [illegible] mi se pare evident...

— În carte, relatați două fapte care ar confirma ipoteza...

— Da, în carte, am două asemenea fapte. Mai, întîi telefonul pe care l-am primit în ziua de 19 decembrie de la Moscova, de la Ion Druță, care-mi spunea că vorbește din partea lui Gorbaciov și vrea să știe ce-am auzit eu despre evenimentele din Timișoara. I-am răspuns că n-am fost la Timișoara, dar a insistat că vrea să știe „ce-am auzit eu, de acolo, de la București". I-am răspuns c-am auzit că-s 3000 de morți, la ora aceea, masacre etc. „Asta voiam să știu", mi-a răspuns. E sigur c-a mai telefonat și altor particulari, vrînd să verifice, era un test, rușii voiau să vadă cum s-a reprezentat în opinia publică ceea ce-au pus ei la cale, ceea ce au manipulat.

— Acesta e primul fapt...

— Da, dar aproape concomitent cu asta, mi-am dat seama și de altceva. În noiembrie, spre marele meu entuziasm și spre marea mea stupoare, citisem în România literară, *deci în noimbrie, cam cu o lună înainte de evenimente, citisem un articol foarte anodin despre Goga, care ocupa două coloane și jumătate, iar o jumătate de coloană era ocupată de reproducerea unei scrisori a lui Goga, de la Paris, către Argetoianu, la Iași, în timpul refugiului din 1918. Scrisoarea lui Goga avea data 8 noiembrie, deci cîteva zile înainte de armistițiu. Spunea cam așa: „Dragă Costică, sînt tare nedumerit de ce faceți voi acolo. Aici, la Paris, la Londra, cercurile politice ne sînt favorabile. Dar e nevoie să se rupă ceva din interior. Nici pînă acum n-ați putut răsturna guvernul. Faceți ca cehoslovacii". Or, ca să apară un atare text într-o revistă românească era cu neputință, era de negîndit, decît dacă a fost impus de cineva mai puternic decît Ceaușescu...*

— O să vă reamintesc un alt fapt, D-le Paleologu. Cu puțin timp înainte de Timișoara, Gorbaciov a făcut o vizită în Italia. În delegație se afla și Druță, care a transmis la „Europa liberă" o scrisoare către țară, nu către Basarabia, către România, iar acest text se numea *„Cine a stins lumina"*. Vă amintiți?

— Nu țin minte, poate mi-a scăpat...

— Dar nu se leagă cu telefonul lui Druță?

— Se leagă evident, dar eu nu știam despre scrisoare, de asta mi-a scăpat. Evident că se leagă!

— Totuși, D-le Paleologu, dincolo de ce-a fost complot în evenimentele din România, eu cred, și asta nu poate să-mi ia nimeni, eu cred în autenticitatea revoltei populare de la Timișoara și, apoi, de la Cluj, București, Sibiu...

— Fără doar și poate, D-le Antonesei, în lucrul ăsta cred și eu cum cred în Dumnezeu. Eu n-am nici un dubiu aici și faptul că se coroborează cele două fenomene, că e si asa și așa, nu este nici ilogic, dimpotrivă este firesc.

— Așa este viața, nu?

— Sigur că da. Sigur că da.

— România se află, în momentul de față, într-o situație deosebit de dificilă. Pe de o parte, a părăsit, legal vorbind, ba chiar insurecțional, comunismul, pe de altă parte, drumul spre democrație se dovedește mai greu decît credeam, cu toții, în decembrie. În cartea D-voastră, am găsit un pasaj foarte frumos, dar și foarte îngrijorător, acela cu Moise rătăcind cu evreii prin deșert 40 de ani, pînă cînd au murit toți cei ce cunoscuseră sclavia din Egipt. Nici chiar el n-a ontrat în țara sfîntă...

— Era și el contaminat!

Monica LOVINESCU

Un chinez: Valeriu Cristea

Printre atîtea legende și svonuri care tulbură mințile și întrețin complexele nu numai ale oamenilor de rînd din țară dar uneori și ale cîtorva intelectuali, deosebit de pernicios ni s-a părut mitul „Yalta-Malta." Conform lui am fi fost o primă oară cedați Rușilor (împreună cu toată Europa de răsărit) la Yalta, a doua oară, la Malta. Sovieticii ar fi admis întoarcerea în Europa a tuturor țărilor estice, păstrîndu-și, drept domeniu exclusiv doar Bulgaria și România. Chiar dacă asupra Yaltei cei mai mari specialiști (un Raymond Aron, un Jean Laloy), analizînd textele, au ajuns la concluzia că n-a avut loc o astfel de tîrguială, numele generic Yalta a acoperit ceva real: nu numai împărțirea anterioară în zone de influență dintre Stalin și un Churchill dezamăgit că nu ajunsese să-l convingă pe Roosevelt de necesitatea unei debarcări aliate în Balcani, dar și credulitatea diminuată a lui Roosevelt în intențiile „democratice" ale lui Stalin, dar, mai ales, ulterior echilibrul prin teroarea atomică, toate instaurînd de facto și apoi perpetuînd, o împărțire reală a Europei: Malta, în schimb, n-a acoperit nimic. E de neînchipuit că supradezvoltarea mass mediei în Occident n-ar fi lăsat să filtreze nimic asupra unui astfel de tîrg. Legenda răspîndită în România nu era numai neadevărată dar și direct pernicioasă: pentru prima oară după aproape o jumătate de veac Românii se vedeau liberi de a-și făuri, ca tot Estul, istoria și tocmai atunci se des-responsabilizau, aruncînd iarăși vina pe străinii care periodic ne slujesc să ne disculpăm. Acum, după ce se arată că și Bulgaria își face trecerea reală spre democrație, pe cale de a ajunge din urmă revoluția de catifea a Cehilor, cînd imitînd fenomenul românesc al Pieții Universității, tinerii bulgari reușesc să provoace demisia în serie a miniștrilor comuniști, evident că și legenda Yalta-Malta urmează să se spulbere. Ar însemna să fim prea optimiști și să nu contăm pe imaginația, mereu în acord din Ianuarie încoace cu puterea, pe capacitatea de a găsi continuu argumente spre a o justifica, sau a prelua pe cele mai aberante la îndemînă, ar însemna deci să nu contăm pe metamorfoza spectaculară a lui Valeriu Cristea, transformat din critic onest și preocupat doar de uneltele sale, în porta-voce convins a noii orînduiri. Desigur Valeriu Cristea nu este singura surpriză negativă pe care ne-o oferă noul peisaj scriitoricesc din țară. Interviul dat în *Libération* de Mircea Dinescu împotriva intelectualilor care întorc spatele clasei muncitoare (expresia era mai crudă) și-și arată mutra doar gazetarilor occidentali de la Intercontinental era cu atît mai uimitor cu cît disidența de ieri a poetului fusese susținuta tocmai de acești gazetari, cu cît tinerii intelectuali din Piața Universității aveau toate motivele să aștepte printre ei și nu împotriva lor pe Dinescu la această nouă, chiar dacă atenuată, stație a lui „Doamne ferește". Brusca îmblînzire a autorului unora dintre romanele cele mai explozive ale „erei Ceaușescu", Augustin Buzura, provoca și ea (îndeosebi după funcțiile sale prea publice și un interviu dat, într-o quasi-halucinantă, limbă de lemn, ziarului *Adevărul)* semne de îngrijorare și întrebare. Fără a mai vorbi de un caz ca al lui Romulus Vulpescu pentru care semnele de exclamare nici nu mai sînt deajuns. Lunecări au existat și n-are sens să le numim pe toate. Deoarece, dacă nu ne-am oprit la fiecare la momentul cuvenit e și pentru că oricine se poate înșela, avea opțiuni ce ni se par îndoielnice, angajamente inexplicabile mergînd pînă la pătrunderea directă în sfera puterii. Pînă la un anumit punct. Sau, mai precis, prag. Or, credem și nu sîntem singurii, că pragul acesta a fost vînătoarea minerească de tineri și intelectuali pe străzile Bucureștiului la cererea, cu sprijinul și cu mulțumirile puterii. Scenelea acelea groaznice care au trecut pe toate ecranele de televiziune din Occident nu mai fuseseră înregistrate de la instalarea nazismului în Germania și a fascismului în Italia, și au înfiorat atît pe Occidentali cît și pe Românii care au asistat la ele în direct. Cei care, fie le-au aplaudat (au existat spre rușinea țării și astfel de oameni) fie acum încearcă să le ignore sau să le scuze luînd drept pretext manifestația violentă din 13 Iunie (după înregistrarea convorbirii dintre Chițac și Diamandescu, ea însăși provocată) nu ni se par a mai beneficia de circumstanțele atenuate ale libertății de opinie sau de opțiune, fie ele greșite.

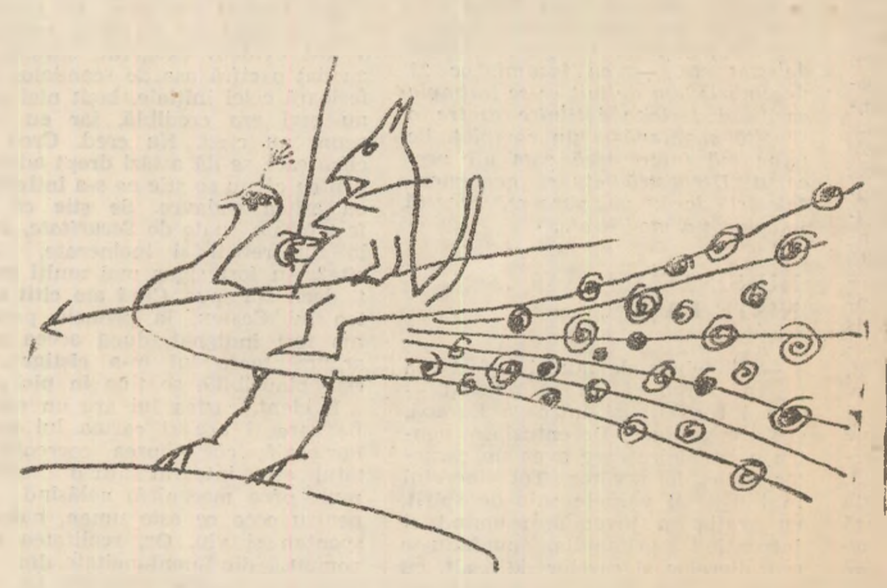
Printre aceștia la loc de frunte, în editorialele sau articolele, în ultima vreme aproapte număr de număr din *Adevărul:* Valeriu Cristea. Oricît ne-am strădui, recunoaștem că nu putem descifra enigma unei astfel de metamorfoze. Fără a fi „disident" (dar cîți au fost?) Valeriu Cristea dea lungul erei Ceaușescu a încercat să-și țină cărțile cît mai departe de atingerea cu propaganda pentru ca acum să servească din plin pe aceea a unui regim care, chiar ales de popor cum se spune, a cultivat metode comuniste. Înțelege cine poate, noi nu. Constatăm doar, cu o nesfîrșită tristețe că autorul unui memorabil dicționar al personajelor lui Dostoevski, nu a citit pînă la capăt *Demonii.* Deci Valeriu Cristea inițiază sau preia tezele propagandei actuale. Inițiază: Într-un editorial din 1 August ne propune un nou scenariu Malta. Să fi existat — scrie el — o Malta anti-Yalta: „intrarea noastră în sfera de influență occidentală?" Adică un tîrg și o vînzare inversa. Scenariul lui Valeriu Cristea nu e cu totul original. El pornește de la un slogan care a răsunat pe străzile Bucureștiului — și nu numai ale Bucureștiului — „noi nu ne vindem țara". Trecînd peste reminiscența ceaușistă a unei astfel de lozinci, rămînea de răspuns la o elementară întrebare „dar cine se oferă să ne-o cumpere?" Pentru Occident, Estul în general, în profundă ruină economică, nu reprezintă deloc o afacere. O știa mai an Walesa care la Washington adopta un ton aproape amenințător pentru a obține ajutor masiv american. O știu nu numai guvernele din Occident dar și oamenii de afaceri care gîndesc în termeni de rentabilitate. In afară de Germania Răsăriteană preluată normal și automat de cea de Apus, ajutorarea Răsăritului pentru a ajunge pe o minimă linie de plutire reprezintă un sacrificiu care cere cîteva minime garanții. Orice om de bun simț, chiar fără o formație de economist, o poate deduce. Nu și Velcriu Cristea. Deci Occidentul, după ce ne-a inclus, prin „Malta" în sfera sa de influență, a vrut să ne impună partidele istorice. N-a reușit. Atunci a sperat în destabilizarea echipei de la putere prin manifestația non-stop din Piața Universității. După episodul minerilor, dezinformați fiind de intelectualii opozanți și itineranți, Occidentalii refuză să investească în ceea ce li se spune a fi un avatar al sistemului totalitar, sau, în orice caz, o democrație de tip prea „original" pentru a mai semăna cu o democrație fără epitet.

Cîteva remarci:

— cum îndrăznește Valeriu Cristea să vorbească de „dezinformare" cînd filmul atrocităților minerești a fost vizionat în Occident informînd exact, adică prin realitatea imaginii? Îi ținem la dispoziție video-casetele asupra acestei coborîri în infernul bîtei și tîrnăcopului. Deoarece Valeriu Cristea pare a avea mai mare încredere în ce vede la televiziune decît în ce constată *de visu.* „Coșmarul unei nopți de vară" — cum se exprimă el — a fost noaptea de 13 Iunie, televizată. Ravagiile minerești „reale din păcate, dar cred mult exagerate" — scrie el în alt articol din 25 Iulie „Scenarii și realități" — îl impresionează mult mai puțin, deși trecînd pe străzile Bucureștiului vede și el o scenă: un camion de mineri care oprește brusc să vîneze un ins. Nu vede scena pînă la capăt, dar — cităm — „după cum aflu ulterior (minerii) molestează pînă la sînge un ins". Urmează o uimitoare frază despre acest ins: „vinovat din cauza lui pentru ca îl observaseră printre trecători, opriseră mașina care-l transporta". Chiar dacă din acest segment încîlcit de frază nu se pricepe deloc în ce constă vinovația insului cu pricina, Valeriu Cristea e deziluzionat, indispus de această „molestare" (ce dulce eufemism pentru cele petrecute cu adevărat în 14-15 Iunie). Dar ușoara contrarietate îi trece gîndindu-se la secvențele difuzate la televiziune în noaptea din 13 Iunie. Cum să mai explici unui astfel de spectator orientat că una e violența unei manifestații (provocate sau spontane) — regretabilă, în amîndouă cazurilei și alta violența organizată și care a primit binecuvîntarea unui șef de Stat oricît de ales ar fi fost el? Deci asta a văzut Valeriu Cristea la București la 14 și 15 iunie.

Nici un cap spart. Nici o femeie tîrîtă și călcată în picioare. Nici sîngele ce curgea pe caldarîm. Nici redacții ale unor ziare de opoziție devastate. Nici un mort. Ci numai „un ins" despre care află „ulterior" c-a fost „molestat" Și atunci pentru un ins „molestat" cum să explicăm

faptul că Unchiul Sam și Englitera începînd cu incredibilul *Azi* dar sfîrșind cu *Adevărul* în care a ales Valeriu Cristea să se exprime, nici un cuvînt. Or lucrul cu adevărat grav din peisajul publicistic românesc nu ni se pare atît a fi cancerul de la *România Mare* demult detectat, de pe vremea *Săptămînii* sau chiar a *Luceafărului* ci metastazele sale în ziarele oficiale și oficioase ale Frontului care rivalizează în calomnie cu un Eugen Barbu sau Corneliu Vadim Tudor, chiar dacă limbajul e ceva mai puțin deșănțat. Mai grav deoarece acestea sînt ziarele partidului de la putere care orientează opțiunile unei întregi țări și o stăpînește. Ne-am înșelat crezînd că faptul de a trăi un rău ca totalitarismul te vaccinează definitiv împotriva lui. Așa ceva s-a petrecut în Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, începe să se petreacă și în Bulgaria, pînă și în Uniunea Sovietică. Nu și la noi unde nu se poate vorbi de vaccin ci de venin. Veninul urii moștenit de la Ceaușescu trebuia tratat terapeutic. În loc însă de tratament, Frontul îl cultivă, exacerbează, răspîndește. Frontul sau (și) diferitele

refuză să ne mai ajute? Dacă nu prin *dezinformare?*

— al doilea punct nevralgic. Cine „dezinformează" după părerea lui V. C.? Cine dacă nu anumiți intelectuali? Deoarece noul regim după ce ieri refuza să „vîndă țara", azi caută cu lumînarea „cumpărători". Alimentele încep să lipsească, energie ni se spune de pe acum că nu va mai prea fi, inflația pîndește, pentru nemulțumirea care se va declanșa inevitabil, puterea vrea de pe acum „țapi ispășitori". I-a și găsit. O nouă campanie s-a dezlănțuit în publicațiile ațîțătoare la ură ale Frontului, împotriva intelectualilor care se plimbă prin Europa pentru a o convinge să nu „ajute" România. Valeriu Cristea era cum nu se poate mai indicat pentru a deveni unul dintre purtatorii de cuvînt ai noii propagande. Nu i-a fost dintru început insuportabilă manifestația non-stop din Piața Universității? Nu a atacat-o el pe Ana Blandiana că-i sprijină pe golani? Pînă și comunicatul (deloc ofensiv) al Ministerului Culturii protestînd împotriva campaniei antiintelectuale l-a indispus: intelectualii nu au după el o funcție critică, ei trebuie să respecte poporul care a ales pe cine a ales, deci și puterea care a ieșit din aceste alegeri. Nu se întreabă o clipă prin ce metode și în urma cărui fel de campanie. Din moment ce n-a văzut la televiziune, n-a înregistrat nici o distorsiune în organizarea unei campanii în care opoziția a fost de fapt împiedicată să se manifeste în provincie și în sate. Intelectualii sînt vinovați de a fi sprijinit pe tinerii din Piața Universității. De a ațîța spiritele, incitîndu-le la ură. Despre ațîțarea la ură reală din toate organele Frontului

fracțiuni ale securității fără de a căror contribuție masivă poate că am fi reușit și noi să evoluăm ca celelalte popoare supuse pînă mai ieri aceluiași tip de totalitarism.

Valeriu Cristea, în loc să analizeze ca orice intelectual responsabil, astfel de orbitoare evidențe, contribuie la răspîndirea veninului situîndu-se, e drept într-un limbaj civilizat dar cu atît mai insinuant, printre intelectualii cei mai anti-intelectuali. Contribuția sa la eufemizarea acțiunii minerilor pe de o parte, și la teza după care intelectualii „opozant-itineranți" ar fi vinovați de atitudinea Occidentului față de regimul actual, este masivă, și, în cazul unui scriitor, de-a dreptul iresponsabilă. Ea ni se pare a culmina într-un uluitor articol. „Aș vrea să fiu chinez" (18 Iulie) în care dă spre pildă compatrioților săi cazul unui disident chinez care a implorat Occidentul să aducă ajutorul său Chinei în ciuda politicii de acolo, în timp ce ai noștri cer contrariul în — cităm — „lungi turnee de ambasadori ai voinței grupului lor". E clar după ce a dat în Ana Blandiana și în Octavian Paler, Valeriu Cristea țintește de data asta, recidivînd de altminteri, în Gabriel Liiceanu. Și alegîndu-și din nou exemplul în partea din Asia rămasă comunistă (altădată se referise la Coreea de Nord, în afară de Dostoevski citat uneori în contra-sens aceasta e zona sa preferată de referință), Valeriu Cristea conchide: „Aș vrea să devin chinez".

După tot ce a scris despre Piața Universității, e inutil să ne mai întrebăm de partea cui s-ar fi aflat în Piața Tien An Men.

Un roman de Paul GOMA

Foileton

ÎN CERC

Amin, amin grăiesc vouă, grăuntele de grîu, cînd cade pe pămînt, dacă nu va muri, rămîne stingher; dar dacă va muri, aduce multă roadă.

Ioan — XII, 24

I

În dimineața zilei de 3 ianuarie oamenii se liniștiseră. Avusese dreptate Herr Walter Winkler, cabanierul de la *Edelweiss*. Că se vor obișnui și cu viscolul. Și oamenii se obișnuiseră chiar mai curînd decît se aștepta bătrînul. Așa că, în această dimineață, ca totdeauna cînd pensionarii nu-l alergau, nu-l sîcîiau, nu-l înnebuneau cu întrebările (cît mai ține viscolul?, s-ar putea să nu reziste pereții și acoperișul cabanei la vînt și la zăpadă?, dar firele electrice?, dar dacă se termină lemnele?, mîncarea, băutura?, țigările?, sînt și lupii prin împrejurimi?...) Herr Walter, în sfîrșit, fu în stare să-și reia lectura din „Faust"

Se adăpostise, ca de obicei, cu [...]asul Tom în colivia barului. Încă nu se apucase de citit: nu isprăvise încă de rumegat bucuria aproape cu glas și în românește, ca și înjurăturile — bucuria că se adeverise ce spusese el, alaltăieri, cînd îi asigurase pe [...]nți că au să se obișnuiască ei și cu viscolul, au să se dedea. Foindu-se pe taburetul înalt de după tejghea, bătrînul mormăia, adresîndu-li-se în șoaptă celor patru aflați în acel moment în „sală" — iar prin ei, celorlalți, din camere: No văz't-ați că v-ați dedat? Ce v-am tot spus? Omul se dedă cu măcar ce, cu binele mai greu un pic, cu răul... Minteni te dedai cu el. Că, de nu te dedai, mă rog, adaptezi, dracu te-o luat! Că omul de-aia-i om, să se știe adapta! — și cabanierul începu să se chicotească de mulțumire. Faină idee aia de să le-arăt proviantul că-i din destul! Că secretu-i unul, spuie măcar cine ce-o vrea, tot mîncarea-i baza, cine are ce băga-n gură îi stăpîn pe el, poate munci și se poate hodini, ca să muncească mai departe. Apoi, cînd ești sătul, [...]ti și mai cu minte și mai bun la inimă, că buni nu-s decît ăi de au ce da. Faină idee aia de să le-arăt proviantul! Drept ca și plecarea scriitorilor fusese de-ajutor. Scriitori! se lăsă Herr Walter scuturat de un fior. [Ți]ganii ăia de se pretindeau scriitori. [P]arcă eu n-am ochi, n-am nas, nu știu ce-i ăla un scriitor. Uite, ăsta, Duca, de ce nu s-a amestecat cu ei? De aia, fiindcă el îi scriitor veritabil! Nu ca țiganii ăia, cortorarii ăia. De mai rămîneau ăia, vai și amar! Întîi și-întîi s-ar fi gătat una-două toată rezerva, că mîncau ca lupchii, de ziceai că n-au pus mîncare-n gură de cînd cu seceta. Ca lupchii băgau în ei, în neștire, de parcă scopul omului, în viață, îi să dea gata toată rezerva de la cabană. Nu să mînce ca omul, să-și stîmpere foamea, nu, scopul lor de scriitori era să care la budă toată rezerva de la cabană! Bine că s-or dus, că, de mai rămîneau, ioi, Doamne! — și, ca să-și spele gustul amar reînviat de noaptea aceea de *Krawall*, bătrînul se lăsă pe vine, sub tejghea și așa, ghemuit, trase un gît zdravăn de vinars, vinars veritabil, dublu-rafinat, vinars de-al lui Jancsy Szanto din Holmag, vinars făcut după o rețetă de-a lui, șpețială și pe care n-o mai spune la nimenea (secretul nu-i la cazan, că doară, la căzan îi lume multă și s-ar vedea ce și cum face, secretu-i după ăia ori înainte de fiert, cum pune și cum ține poamele înainte de căzan dar mai ales are el un secret după aia și măcar că spune la cine-l întreabă că pune vinarsul în butoiaș de frăgar, să-i dea coloare și bagă și sîmburi prăjiți, pentru aromă, secretul trebuie să fie altunde, poate pe la astupușul de la glajă, care nu-i de plută, nici de cauciuc, astupușul de lemn de tisă, răzuit într-un anume fel de-i face ca niște solzi, face astupușul din brișcă și-i face solzi, de-acolo trebuie să vie...) — și Herr Walter mai trase un gît, îndesă cu băgare de seamă dopul, răsucindu-l cu podul palmei, după care adăposti glaja la locul ei, într-o cutie de carton, goală.

— Bunu-i, Doamne! se scutură el, înfiorat de calitățile și mai ales de misterele vinarsului. Fain vinars, fain om și Jancsy. Nu trăiește el prea bine cu boreasa, cu Mika, asta-i lege, că prea-i mare diferența. Și la diferență n-ai ce-i face. Poți să fii tu și Kaiser, și Papa de la Roma — tot aia. Adică diferența. Zic: Jancsy n-ai de lucru, de-aia te bagi *Buchhalter* la o muiere tînără? Să-i ții socoata cu cîți de vîrsta ei se coțăie prin buruieni? Dar Jancsy că nu, că pune el șaua pe ea... Pus, pe dracu, ce să pui șaua pe muierea tînără, că stau händrălăii la coadă la ea, de parcă-i vinerea, la Făgăraș, de se fă carne! O bate de-o zvîntă, o dată dimineața pentru ce-a făcut noaptea și o dată seara, să stea cuminte în noaptea de vine. Dar la prînz n-o bate. Asta-i greșala: că Mika — măcar așa vorbește lumea — lucrează mai bine pe lumină. Vai de capul lui Jancsy. N-o știut să puie șaua pe ea. Dar la vinars îi mai mare maistor, nimenea nu-l taie cînd se pune problema de vinars...

— N-o, dedatu-v-ați? Îi întreabă în șoaptă veselă pe cei patru care-și vedeau de ale lor, în liniște. Dedat, că doară cine nu se dedă, dracu l-o luat! trase el singur concluzia.

Și iar își aminti de scriitori. Bine că s-or dus, ducă-se cu Dumnezeu. Scri-i-tori! Oare, la vremea lui, așa se purta și marele Goethe? Ori Schiller? Doamne feri! Ca țiganii de-or întors, einszwei cabana cu curu-n sus? Herr Gott, ca nici nu mai ziceai că asta-i *Edelweiss*, credeai că-i o crîșmă de-a lor, împuțită, de pe la ei, din regat. Și, har Domnului, în ăști treizeci de ani s-a perindat o tîr' de țigănie pe-aci, mai ales de cînd i-or schimbat numele în *Floare de colț*... ca *Edelweiss* era pe limba lui Hitler, precista nume-si și la ăla de ne-o adus numai nenorocire și necaz! Ce să mă bag eu în limba lor, zică-i *Floare de Colț* pînă n-or mai putea... Ziceam de cîtă lume s-a perindat pe-aici, de cînd mi-or luat-o. Tot felul de oameni tot felul de purtări — în privința asta, la cabane, ce să mai vorbim! Alta era cabana pe timpuri, altul era rostul, altele purtările. Mă rog, și-nainte se găsea cîte unul cu scandal, mai ales în privința muierilor, adică aerul de-aci, de la noi, mai șpețial, că-i turbează pe toți, fie el cum o fi, chiar Jancsy de-ar sta aici două zile, să-l vezi numai cum ar umbla după muieri, că dacă așa-i aerul la noi... Dar ăi dinainte, chiar cînd făceau scandal, tot domni rămîneau, că domnu-i domn și cînd îi porc! Ăștia de-acuma.... Nu știu nici porunci, dar nici stăpîni nu știu să arate. Trec pe la cabană cum ar trece pe la veceul din gară. Ziceam de scriitori. Că nici în iarna lui '52, cînd muntele era tot o armată, de ziceai că-i război în regulă, nici atuncea! Pînă cînd s-a mai pomenit să dea clienții cabana cu craci-n sus? Și mobilă stricată — să vezi, numai, la inventar ce iasă — și geamuri sparte și programul dat peste cap. Certuri, scandal. După aia cu muierile alea, ale lor, de ziceai că-s cortorărițe. Parcă ei... Cu nădragii numai petece și cămășile scoarță de jeg și cu bărbile alea, de numai păduchii lipseau! Și cum vorbeau și se purtau. Mă rog, la aerul nostru, șpețial, toată lumea se trezește și de parcă-s pisici, în săptămîna brînzei, dar nici chiar așa, să se coțăie pe unde-i apuca, cum am dat de aia, aci, pe scară, și prin veceu, ca porcii. Să fi intrat în camera 6 de le-am dat-o, acolo facă ce li se făcuse de făcut — ce să stea ei în cameră, ziceau că-s mai ocoși dacă se-ncîrligă în ochii lumii. Și se legau și de ăilalți clienți, mai ales ăla, chioru, de nici nu putea deschide ochii de beat ce era și se lega de cine-i ieșea înainte. Noroc de ofițer că l-a pus la punct, einszwei! Dar curvistna 'aia de nici paișpe ani n-avea și parca venea din două războaie mondiale, după ce că se-ntindea fără rușine cu care avea plăcere de ea, mai voia să se și dezbrace în puța goală, aici, pe tejgheaua mea, să facă ea ce auzise că se face în Occident, de se dezbracă pe muzică. Și n-avea nici paișpe ani, bat-o Dumnezeu și era putredă — nu mai iese om din ea... Noroc cu Tavi că a luat-o la el și-a sărutat-o și i-a turnat rom pe gît, de-a făcut-o pulbere și ne-a lăsat în pace cu dezbrăcatul ei. Și măcar de-ar fi avut ce arăta. Dar, afară de niște oase amărîte, ce să vezi? Și s-a dat și la mine, să mă facă de minune, în fața clienților și chioru ca să nu mă lase, că să mă puie jos — să mă descheie ea la pantaloni, împuțită și slăbănoagă și putreziciunea dracului! Noroc cu Tavi. Și cu ofițerul. Bine că s-or dus și de nu li s-o fi întîmplat ceva pe drum, cu viscolul ăsta. Că chiar dacă el declară că nu știe cînd or plecat din *Edelweiss*, ca i-or furat și două rude de salam, și trei chile de coniac trei stele și țigări și ciocolată și ce-or mai fi luat — chiar dacă el zice că habar n-a avut de plecarea lor, că mai mult au fugit decît au plecat, ca niște țîgani ce-s, tot or să-l necăjească. Iar anchetă, iar cercetări și el e sătul de cercetări. Ca acum doi ani, cu geologii, că încă nu se terminase cu Ilse, și hai iară la cercetări, ca de ce i-ai lăsat să plece, de ce nu i-ai ținut cu forța. Deie Domnul să fi ajuns cu bine la gară ori măcar în sat — de-acolo descurce-se: Că dacă au pierdut drumul și i-a apucat viscolul ăst mare, cum erau ei ăbțiguiți și îmbrăcați ca vai de lume și nededați cu muntele, apăi, noroc-bun-Ardeal, până-n primăvară, cînd se topește! Uite că ăștia s-au dedat. Le-am spus eu! Că nu există să nu se dedea omul cu măcar ce! — și Herr Walter se pregăti de „Faust".

Viscolea cumplit, sticla ferestrelor zornăia sub rafalele de zăpadă împroșcată, zăngănea bara piezișă care priponea ușa dublă iar în horn se alungau parcă zeci de pisici pe-acoperișe. În sală era cam fum, destul de frig și aproape întuneric — becurile pîlpîiau ca niște lumînări sub vînt și fusesere stinse.

La masa lungă aflată în capătul opus barului, în partea dinspre fereastră, Alaci și cu Damiana jucau șah. Jucau și vorbeau în de ei, cuvintele nu ajungeau deslușite pînă la cabanier, dar sigur că nu despre șah discutau: stăruia aproape toată vremea dondănitul ca de bondar prins între ferestre al lui Alaci, întrerupt cînd și cînd de chicotelile argintii ale femeii. Ea stătea dreaptă, cu spatele spre bar și fuma într-una și scutura țigara cu degetul arătător — uneori jarul se desprindea și cădea în scrumieră și-atunci începea o îndelungată și parcă așteptată operație de lipire la loc a jarului în capătul țigării stinse. Îndeletnicire care pe ea o distra de minune, în timp ce pe Alaci îl scotea din sărite. Atunci bîzîitul se fragmenta, devenea mai grav și mai bubuitor și certăreț și parcă cerea socoteală, iar Damiana își întindea peste masă, ca o mînă, glasul, moale și rugător și așa cum ar trebui să fie glasul unei femei cerînd iertare și făgăduind că.

(va urma)

Logica secretă...

(urmare din pag. 5)

[...]oilea rezbel, cu războirea la rece, [c]u intervenția în Afganistan ș.a.m.d. [V]ladimir Ilici, ușor liberal și libertin [î]n comparație cu Iosif Visarionovici, [s]e potrivește cu Nikita și cu Mișa.

[DS]: Cu Nikita Stănescu ori cu Nichita Danilov?

SD: Părerea mea de iberic impenitent și, la ocazie, impertinent e ca rar, Stănescul, cu hozrașciotul său literar, [c]u [...]ozitățile sale numeroasă, se armonizează mai bine cu Tătucul de [...]ecție gruzină

DS: De unde tragi de concluzie?

SD: Păi, nu el a compus *Laus Ptolemaei*, nu s-a proiectat [...] scriptural într-un ptolomac g[...]o- și e[...]ric, [...] un buric al universului vizibil, [...]-un Big Brother al școlerilor și [...]torilor ce[...] ești? Cît îl privește [p]e [...]ilov, cu [...]nile lui carteziene, [...] ne aghesmuiește dinspre viitor; [...]ză cu lidărul postgorbic numai [...] numai dacă acela va dovedi [...] și, deci, nu se va fi perturbat alternanța mioritică suspomenita la Vecinica dinspre Răsărit (care [...]re, cum ne-a lămurit radicalul in[...]rbelic, frunțarii cu Atotputernicul, însă, din nefericire, și cu țerișoara noastră); el se acordează cu vreun Rasputin postistoric...

DS: Valentin, nu Grigori Efremovici, cred eu. Ha, ce mormăi?

SD: Adevărat, adevărat îți mormăi ca, dacă Iliescului sclipicios îi va succede regele suvițos, ceva tot se va fi modificat în Spănuța asta a Orientului fără veac de aur, fără un Don Quijote al privatizărilor noastre, dar cu mineri inculți și mercenari

DS: Nu-mi rămîne, în acest moment al dialogului nostru platon(ov)ic, decît să mă ridic la concept, trecînd de nasul Cleopatrei și calviția lui Julius Caesar spre rolul persona(za)lității în istoria istorică. Totuși nu o voi face. Literatori sînt [...]u sau cîrlig de fufe? Mai degrabă fabric o apologie a cheliei, o *Laus calvitiae*, credincios cum sînt genului oratoric epidictic, sub specia encomionului paradoxal.

SD: Nu te strofoca, Spineanule. Au făcut-o alții înaintea ta. Și bine. Problemul tău să nu hie al lucrului original, cît al lucrului bine concoctat. Iaca, eu nu am elaborat personal o proslăvire a muștei, ci am reprodus în cartea mea sus citată pe aceea datorată penei voltairiene a lui Lucian din Samosata: am reluat un elogiu al muștei care, la urma urmei, se poate promena impavidă pe chelia ultimului leninist, pe nasul ultimei femele de tiranul balcanoid...

NOTA BENE: *Dialogul patafizic de mai sus, în ciuda aerului său de exercițiu în kremlinologie, cată să hie un fragment dintr-o conversație telefonică mai amplă, purtată zilele trecute cu regretatul pictor suprarealist, peste Styx, de un amic de-al meu din Păcurari, după ce în prealabil își vizitase instanța paternă spre a degusta împreună un nou soi de alcool de prune, produs la Baia de aramă. Ca să nu se prindă lumea cine este, i am acordat, la transcrierea înregistrării, un pseudonim*

Cum a obținut legătura cu Dali? Păi, a cerut Spania și a dat operatoarei un număr imaginar din Figueras. Imediat a auzit un glas la capătul firului, care i-a grăit chiar în moldovinește, stîrnindu-l întru speculație și dezvăluiri senzaționale despre cursul epocii contemporane. E de mirare, veți cîrcoti voi, că boțîrlăii și ciur'anii, în voința lor de progres plurilateral al populocrației origi(g)nare, nu au întrerupt comunicarea celor doi, împănată cu aluzii prolifice. Nu au întrerupt-o pentru că trebuie să și justifice des cele zece mii de leușcani

încasați în continuare, cu sfîntă, mare nerușinare, pînă la zguduirea viitoare? Au nu ei ne conduc, și spre viitor ne duc, viitor în cub de cuc?

Mister, groază și lapte bătut.

Corespondenţă din Berlin

Peisajul cîrtiţelor

Tîrgul internaţional de carte de la Frankfurt, ce se desfăşoară anual la începutul lui octombrie, s-a axat anul acesta pe producţia de carte din Japonia, ceea ce nu înseamnă că celelalte edituri, din mai toate ţările lumii, ar fi fost neglijate. Între cele aproximativ 380 000 de cărţi expuse au reapărut anul acesta şi cele din România, absentă total anul trecut, prezentă în ceilalţi ani mai ales cu operele arhitectului mizeriei multilateral dezvoltate, Nicolae Ceauşescu. Standul românesc a fost însă, din păcate unul dintre cele mai slab dotate, revenirea României pe arena tîrgului devenind astfel un spectacol, cum să-i zicem, jalnic. Delegaţia română, comenta ironic un vizitator, a fost mai numeroasă decît volumele expuse. Majoritatea cărţilor româneşti au văzut lumina tiparului încă înaintea revoluţiei din decembrie, doar cîteva titluri noi tipărite exclusiv în edituri de stat, cele particulare fiind excluse, se aflau în rafurile standului vizitat de un numeros public interesat de situaţia din ţară. Pe lîngă aceste tipărituri autohtone, două cărţi ale unui literat amator, exilat român în Germania, Marius Oniceanu, atrăgeau atenţia vizitatorilor : *Dracula — un jurnal neobişnuit* şi *Coloana fără sfîrşit*, cărţi tipărite pe banii autorului la Bucureşti (respectiv într-o traducere germană, tot în regie proprie — sic !), aşa că singura lor calitate constă în faptul că au fost tipărite pe hîrtie mai bună.

Despre revoluţia română din decembrie la standul românesc de la Frankfurt a existat, practic, doar un album fotografic. Un volum dedicat acestui eveniment crucial din istoria României, aşa afirmau membrii delegaţiei, încă nu s-ar fi publicat la o editură de stat. Cartea documentară a istoricului Miodrag Milin *Timişoara 15-21 decembrie '89*, redactată pe baza informaţiilor culese de la protagoniştii evenimentelor, a lipsit Poate a lipsit şi fiindcă autorul, Miodrag Milin, se opreşte fără menajamente asupra evenimentelor petrecute, zugrăvind revoluţia în dimensiunea ei tragică, fără să ocolească adevărurile amare pe care, în prezent unii încearcă să le falsifice. „Revoluţia"; scrie Milin, „au făcut-o tinerii". Ea este „opera lor" A fost o „formă de exprimare a protestului, a refuzului de a mai accepta o realitate, a refuzului de a se identifica cu aceasta, o rupere, o desprindere de această realitate". „Am vrut să sugerez aici că *în Timişoara s-a întîmplat* acest lucru şi nu în altă parte, *această solidaritate* extraordinară a oamenilor de diferite naţionalităţi ; erau conştienţi că aşa nu se mai poate continua. Ajunseseră la capătul răbdării. A fost îndurată multă, prea multă umilinţă" Delegaţia română oferea vizitatorilor, în schimb ziarul profrontist „Românul" subliniind faptul că este vorba despre o gazetă, chipurile, independentă. Cărţile despre România sau cele semnate de autori români, respectiv originari din România, au apărut, în mare parte, în străinătate. Numai în Germania au văzut lumina tiparului cel puţin opt volume despre revoluţia din decembrie, altele urmează să apară în cursul acestui an. În acest context trebuie menţionată neapărat analiza, pe alocuri speculativă. *Revoluţia neterminată. România între dictatură şi democraţie* de Anneli Ute Gabanyi, sau cartea situată la extremitatea cealaltă, scrisă în maniera jurnalismului de senzaţie. *Ceauşescu — — Vampirul roşu* de Joachim Siegerist. Culegerea de articole şi eseuri apărută la editura Rowohlt sub titlul *Prăbuşirea tiranului. România şi sfîrşitul unei dictaturi*, îngrijită de Helmuth Frauendorfer şi Richard Wagner, cuprinde o arie tematică mai largă : opoziţia şi mişcările de disidenţă, ceauşismul şi fenomenul totalitar, naţionalismul, situaţia femeilor şi cotidianul, relaţiile româno-sovietice. Autorii textelor, în ordine alfabetică, sînt : Helmuth Frauendorfer, Mariana Hausleitner, Herta Müller, William Totok şi Richard Wagner

Cea mai importantă carte pe aceeaşi temă este cea editată de Andrei Ujică şi Hubertus von Ameltinxen *Televiziune şi revoluţie. Ultimatumul imaginii*, la realizarea căreia au contribuit, printre alţii, Livius Ciocârlie, Şerban Foarţă, Andrei Pleşu, Emil Cioran, Mihai Şora, Manfred Schneider, Charles Grivel. Aceşti autori analizează, pe baza imaginilor transmise în zilele prăbuşirii regimului ceauşist în întreaga lume, acea „manipulare televizuală" care, în ultimă instanţă, s-a dovedit să fi fost mai degrabă o „telerevoluţie" decît o „revoluţie", un „scenariu medial" bine pus la punct în care protagoniştii reali de pe stradă au fost transformaţi într-o ficţiune supradimensionată. Nu atît ca „simulacru medial", ci mai degrabă ca o consecinţă logică a istoriei e prezentată revoluţia din decembrie în cartea publicistului austriac Malte Olschewski *Conducătorul : Nicolae Ceauşescu. Fenomenul puterii.* Dispariţia despoţilor din istorie devine ceva iminent în momentul cînd toate forţele societăţii ajung la un consens, înlăturînd tiranul. Olschewski nu se opreşte numai la relatarea analitică a momentului răsturnării ceauşeştilor, ci încearcă să scoată în evidenţă continuitatea ceauşismului în structurile politice, sociale, culturale, naţionale şi economice în perioada postrevoluţionară

Mai multe edituri vest-germane au publicat şi o serie de cărţi semnate de scriitori români, lansate la tîrgul de la Frankfurt. În acest context trebuie amintit, în primul rînd, noul volum de poezii al lui Mircea Dinescu *Botniţă pentru iarbă*, apărut într-o ediţie bilingvă, traducerea în germană aparţinînd lui Werner Söllner. Norman Manea e prezent cu un nou volum de povestiri, *Antrenament pentru paradis*, ce cuprinde textele din *Octombrie ora opt*, Ana Blandiana cu prozele apărute iniţial în ţară sub titlul *Proiecte de trecut*, publicate apoi în Republica Democrată Germană şi reeditate acum în Republica Federală Germania sub titlul *Imitaţie de coşmar*. Cititorul german are la dispoziţie pentru prima dată şi un roman al unui suprarealist român, este vorba de Gellu Naum cu *Zenobia*. N-au lipsit anul acesta nici cărţile scriitorilor germani originari din România : Klaus Hensel cu volumul de poezii *Vioara lui Stradivarius*, Franz Hodjak cu *Exerciţii verbale din Ardeal*. Helmuth Frauendorfer cu *Peisajul cîrtiţelor* şi Klaus F. Schneider cu *O dimineaţă în gheţar*. Ultimile trei cărţi reprezintă debuturi pe scena literară germană Richard Wagner a publicat o nouă nuvelă, *Morenele Vienei* şi Johann Lippet un roman documentar *Protocolul unei plecări*. Ambele volume cuprind reflecţii amare asupra ultimilor ani petrecuţi de cei doi scriitori în România, practic siliţi să plece din ţara lor de baştină în urmă cu trei ani. Acestei literaturi minoritare, denumită cea de-a 5-a literatură germană, îi este dedicat de-altfel un masiv volum îngrijit de profesorul Wilhelm Solms, intitulat *Necrolog pentru literatura germană din România*. Volumul cuprinde pe lîngă o serie de texte literare, referatele, procesele verbale ale unor discuţii publice şi analize ale acestei literaturi culese la simpozionul de anul trecut organizat la Universitatea din Marburg, dedicat în exclusivitate literaturii germane din România pe cale de dispariţie.

William TOTOK

Crima domnului ministru

Scriu rîndurile care urmează dintr-o sinceră admiraţie pentru Andrei Pleşu, autorul subtilelor consideraţii de filozofie a culturii din *Pitoresc şi melancolie* şi al incitantelor distingeri din *Minima moralia*, şi dintr-o firească îngrijorare pentru soarta lui. Fără a fi întotdeauna de acord cu punctele sale de vedere, am înţeles să le respect, căci aparţineau unui intelectual. Chiar atunci cînd trezeau rezerva şi obiecţia, ele aveau rara calitate de a stimula gîndirea şi a încuraja dialogul. Într-o atmosferă intelectuală aproape sufocată de locuri comune, de banalităţi pretenţioase, scrisul domnului Andrei Pleşu aducea necesara undă de vitalitate şi prospeţime, înviorînd mişcarea ideilor, tot mai vizibil ameninţată cu încremenirea. Admiraţia mea pentru Andrei Pleşu a sporit considerabil descoperind că în hainele cărturarului sălăşluieşte un om al cetăţii, căruia nu-i sînt indiferente pericolele publice, ci se simte dator a se ridica împotrivă-le. Nici o teorie etică nu are măreţia moralei practice Eticile *mari*, observase şi Andrei Pleşu, se trăiesc, nu se comentează. Aparent modestul scop al gloselor din *Minima moralia* („a ieşi din toropeala eticii, din mecanica ei gregară, a lua cunoştinţă, de faptul — decisiv, presant, neliniştitor — că eticul *există*") era, de fapt, dintre cele mai ambiţioase · trezirea conştiinţelor amorţite ale contemporanilor, redeprinderea acestora cu dimensiunea morală a gîndurilor şi faptelor noastre. Nu ştiu care vor fi fost efectele imediate ale acestui mesaj, în ce măsură va fi fost el receptat în toată gravitatea sa şi pus în practică de cititorii cărţii. Înclin mai degrabă a crede că a avut soarta atîtor altor avertismente, cu care aveam generozitatea de a ne declara de acord, dar pe care nu aveam tăria de a le transforma în principii de conduită. Demna purtare a autorului .în schimb, s-a dovedit infinit mai convingătoare decît discursul său teoretic, încredinţîndu-ne că morala nu e doar ademenitorul, intangibilul fruct al inteligenţei, ci realitate palpabilă.

Însă, de prin ianuarie, domnul Andrei Pleşu a dispărut. A apărut, în locu-i, un alt domn, cu exact aceeaşi înfăţişare şi purtînd numele celuilalt. Iar acest nou domn Pleşu a devenit ministru. Trebuie să recunoaştem că, iniţial, frapanta asemănare ne-a indus în eroare, fiind cu toţii convinşi că intelectualul Pleşu a ajuns ministru al culturii. Şi ne-am bucurat sincer, gîndindu-ne că, iată, administrarea culturii româneşti a încăput pe mîini potrivite. Cine e mai indicat pentru un asemenea post, dacă nu un om de cultură veritabil ? Şi am aşteptat efectele acestei inspirate numiri. Am aşteptat degeaba. Domnul ministru al culturii n-a mişcat un deget pentru redresarea ministerului în fruntea căruia se găseşte. A vorbit, e adevărat, mult şi frumos, a croit „din cuţite şi pahară" de protocol grandioase proiecte, pe care, naivi, le-am admirat, a călătorit, semnat acorduri de colaborare, a strîns mîini diplomatice, a instalat cîţiva directori de teatre, a inaugurat festivaluri. Ministerul, pe care promisese a-l reorganiza din temelii, şi-a păstrat intactă vechea structură, greoaie şi birocratică, ba chiar şi pe infatigabilul tovarăş Hegheduş. Hîrtiile merg la fel de încet ca înainte, piedicile ce se opun rezolvării operative a problemelor curente — la fel de mari. Dar poate că, pe deasupra acestor inconveniente, grija arătată instituţiilor de cultură a sporit ! Nici vorbă ! Teatrelor li se deschide iarăşi umilitoarea perspectivă a autofinanţării, editurile şi revistele de cultură sînt graţie aberantei urcări a preţurilor hîrtiei şi tiparului, ameninţate de faliment. Şi domnului ministru al culturii nici că-i pasă.

Mi-e peste puteri a crede că intelectualul Andrei Pleşu ar fi putut rămîne impasibil în faţa acestor măsuri flagrant anticulturale ale puterii executive. Mi-e peste puteri a crede că omul de cultură Andrei Pleşu ar fi putut accepta, măcar pentru o clipă, reintroducerea cenzurii, fie şi în varianta ei tehnică (tipografică), sau că ar fi putut subscrie transformarea hîrtiei în obiect de lux. Aşa cum îl ştiu din cărţile sale, nu mi-l pot închipui decît ridicîndu-se în contra genocidului cultural pus la cale de guvern, luptînd pe faţă pentru anularea nedemocraticelor hotărîri şi, în caz de nereuşită, prezentîndu-şi demisia. Andrei Pleşu de care am cunoştinţă, omul integru, nepăsător de puterile lumeşti, ar fi demisionat probabil de mult, dacă nu înainte de alegeri, atunci cu siguranţă după grozăviile din iunie, care, oricum am privi lucrurile, îşi întind neagra aripă şi asupră-i. Pentru că a face parte din guvern înseamnă, automat, a purta răspunderea tuturor actelor acestuia, bune şi rele. Adevăratul Andrei Pleşu ar fi renunţat cu uşurinţă la onoruri, preferînd să scrie ceea ce-i dictează conştiinţa decît să-i înăbuşe glasul în pluşul fotoliilor oficiale

Cum n-a făcut nimic din toate acestea, nu ne rămîne decît a trage concluzia că între ministrul culturii şi scriitorul Andrei Pleşu nu există nici o legătură. Şi cum din ianuarie încoace, scriitorul nu s-a manifestat în nici un fel, îngăduit să ne fie a bănui că actualul demnitar a profitat de frapanta asemănare cu Andrei Pleşu pentru a-l . ucide şi a-i lua locul. Procuratura Republicii ar trebui să cerceteze cu maximă seriozitate această crimă cu premeditare urmată de substituire de persoană şi să aducă la cunoştinţa opiniei publice rezultatele anchetei N-ar fi exclus ca, depănînd firele cazului, să descopere că şi alţi demnitari de mîna întîi sînt sosii impecabile ale unor personalităţi cu reputaţia neştirbită.

Al. DOBRESCU

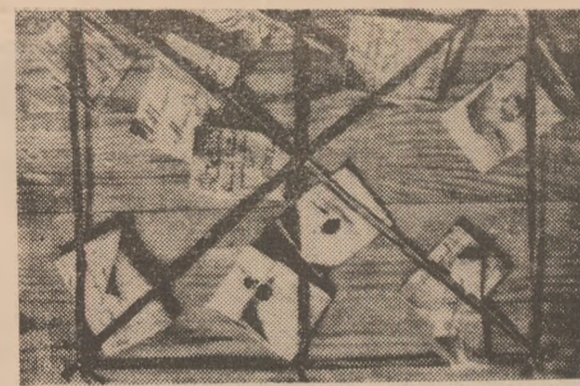
Sf. Francisc de Cuțarida

Edgar Papu s-a ilustrat prin anii '70 predicînd protocronismul: românii, mai ales românii, s-au trezit dintr-o dată protocroni. Nerecunoscuți! Principul lui *avant la lettre* (Urmuz, inițiul surrealist; Eminescu, primul fizician al teoriei relativității atît restrînse cît și generalizate; Odobleja, inventatorul ciberneticii ș.a.m.d.) a avut succes. Edgar Papu a făcut școală. O samă de aberații de închipuit s-a năpustit cu turbare peste noi. Lucrurile au luat o turnură rizibilă: toate invențiile (de la roată la fus, de la ac la cojoc) emanaseră în spațiul valah, locul tuturor emanațiilor și fumigațiilor... Atîta doar: străinătatea fusese și rămăsese ingrată și surdă. De ce oare?

Întîi: pentru că nu e destul să spui un lucru, trebuie să spui un *anume* lucru, în chip precis și mai ales conștient; al doilea nu cine spune cel întîi ceva binemerită de la umanitate, ci acela care spune *bine* și cu ecou. Obiecțiile n-au fost, desigur, luate în seamă. Ceata protocroniștilor a ripostat cu îndîrjire. Creiere în fierbere, punînd în seama lui Eminescu tot felul de aberații, l-au transformat pe poet în victima preferată. O impietate! Dar asta n-a fost destul...

Năzdrăvănia edgarbostandakiană a convenit de minune Puterii. Național-socialiștii lui Ceaușescu și-au însușit cu amîndouă mîinile acest „bun", aflîndu-și astfel un soi de legitimitate strîmbă discursului lor xenofob și timp. Străinătatea ne furase, străinătatea trebuia să moară. Edgar Papu n-a simțit ori n-a vrut să protesteze în contra acestei anexări la căruța naționalismului inept. Oricum, nu era singurul care dădea apă la moara Puterii, chiar dacă în intenție, să admitem, teoria protocronismului nu se voise o servitoare a acestui scop.

Din păcate, nici azi Edgar Papu n-a renunțat la mania sa de a descoperi ceea ce nu este. Tot bătînd mahalaua Cuțaridei a dat nas în nas la o răspîntie cu Sfîntul Francisc. Nu-i vorba de o

fantasmă, proprie oarecum acestei vîrste. Sfîntul i s-a înfățișat aievea, smerit ca un mielușel, adevărat vehicul al virtuților celor mai eterate în persoana lui... Corneliu Vadim Tudor. Dar să citim consemnarea acestei parusii: „poetul, cu via sa sensibilitate, vine generos în ajutorul celor ce nu se pot apăra de egoismul feroce al omului: necuvîntătoarele. Dragostea, înțelegerea și mai presus, încă, mila copleșitoare față de animale, îl situează într-o elevată postură franciscană. Și cînd spun aceasta nu este puțin lucru (*cum să fie? n.m.*), fiindcă un filosof ca Max Scheler, care a inițiat în cunoașterea modernă acea *ordo amoris*, descoperă în Sf. Francisc din Assisi pe cel mai mare geniu afectiv al omenirii. În *Elegii pentru viețăți* întîlnim ieșiri (*frumos spus! n.m.*) adînc răscolitoare pe care numai o sensibilitate cu totul rară a putut să le manifeste. Iată, bunăoară, finalul zguduitorului poem... etc. etc." („România mare", nr. 23, p. 7). Nu e vorba, firește, de *Cantico del Frate Sole* ci de gingașul tom *Carte românească de învățătură*, product abia ieșit de sub teascuri în Editura Fundației România Mare și cîntărind cam cît autorele cel dolofan. Prin urmare, Edgar Papu vede o reîncarnare a fericitului în acest versificator de duzină.

Credem că la mijloc este cunoscutul fenomen de rapt. Căzut în extază *comandată*, fostul critic *vorbește în limbi*, scriind incomprehensibil precum misticii medievali: „afectuoasă milă", „o masivă permanență, sau chiar perenitate, a poporului român" etc. Aflat brusc în fața acestui potir al sfințeniei, a ascetului ce poartă împrejur ciliciu precum altădată un Pascal (numai astfel ne-am putea explica bombarea destul de vădită a mijlocului „vigurosului" sfînt) Edgar Papu, cuprins de un tremurici justificat, nu-și mai stăpînește cuvintele. Cine nu s-ar bîlbîi în fața celui care comunică zilnic cu Dumnezeu?

Incontinența limbajului este astfel de înțeles: „Prin substanța liricii sale trec toate miturile, toate tradițiile, tot folclorul, toată credința (*cum să nu? n.m.*), toată istoria, toată urgia vremurilor, toată revolta și toată speranța...". Umplut pînă sus cu *tot* și *toate*, mă tem numai ca fragedul angel cu burdihan să nu dea pe dinafară. Pesemne că scribul de Curte de pînă mai ieri s-a convertit dintr-o dată: astăzi se va fi hrănind numai cu rădăcini, ajunînd vinerea și potolindu-și setea cu rouă. Convorbește blînd cu peștii și predică înduioșat vrăbiuțelor, care-i ciugulesc netemătoare din palmă. Noaptea se flagelează pînă la singe pentru prea cunoscutele-i păcate: a pupat totul, și dreapta și stînga, s-a desfrînat cu curva Vavilonului, a lăudat nebunia cezarilor și dărîmarea Bucureștilor, i-a prigonit pe evrei...

Din fostul Pristanda al mahalalei a înflorit, iată, Sfîntul Francisc de Cuțarida.

Valeriu GHERGHEL

Diligența postala

Diligența poștală de iarnă (D.P.I.) n-o ia printre nămeți. Străzile tîrgului nostru, capitală de gubernie, sînt cenușii și reci. Oamenii vai!, cei mai mulți, la fel. Plutește în aer un miros de trandafir putred. Pe trotuare se vinde cu o grabă mohorîtă *România Mare*. Poftă de insultă, meschinărie lățită și lungită iubăreț. Nu mai putem scăpa de liubovul unora ce vor cu tot dinadinsul, de-o vreme, să ne pritocească în afectul lor continuu. Opresc diligența și-mi îndoi capra sub ziare. Pe urmă pe la chioșcuri, rondul matinal. Săru' mîna, săru' mîna, săru' mîna... Vrafuri peste vrafuri. C-un ochi format de vizitiu și fost jumate de corector, depistez mereu cîte un număr unu al altei publicații noi. Dea Domnul ca măcar *Curentul* să fie pe măsura lui Pamfil Șeicaru.

Scotocind printre mormane, extrag *Documente — Dimineața, Noiembrie 1990: Serviciul Român de Informații în fața Parlamentului*. Și nu mă pot abține să nu citesc din mers, RAPORTUL PREZENTAT DE DIRECTORUL S.R.I., DL. VIRGIL MĂGUREANU, în fața forumului legislativ al țării. Rămîn, bineînțeles, fixat pe paragraful care îmi deșurubează meseria: *„Semnalările unor cetățeni referitoare la faptul că au primit corespondența violată, inclusiv cu conținutul schimbat, noi nu le punem la îndoială, dar astfel de cazuri nu pot fi decît rezultatul manoperelor unor persoane care se ocupă de sustrageri ori care cu intenție urmăresc scopuri provocatoare. De altfel, este cunoscut că în sistemul serviciilor poștale a fost și este frecventă practica violării corespondenței și coletelor, cu scopul găsirii și însușirii de valori fenomen ce în ultima perioadă s-a accentuat, fapt în legătură cu care am și sesizat Ministerul Comunicațiilor".*

Să te trezești, om serios și la casa lui, cu coresopndența violată adînc, ca-n codru, e cam nasol, ca să mă exprim elegant. Sau cu plicurile umplute de una sau altul: „provocatori" atît de dibaci încît nici nu mai știi cu cine schimbi idei la proțap. Iar *S. R. I.*-ul, în frunte cu *Dl. Virgil Măgureanu*, nu poate, nu are mijloace electronice să dea peste agenturile alea străine ce-i împiedică pe Tanța și Costel să-și epistoleze oful!

Să stăm strîmb și să judecăm drept: C.I.A. sau K.G.B.-ul ne mănîncă hormonul?

Stimate Domnule Virgil Măgureanu, dar ăștia, care or fi, dacă tot violează plicuri și colete, n-or să se zdrelească în zimții timbrelor pînă la urmă? N-or să capete, Doamne-ferește!, SIDA? Și-atunci îi lăsăm să violeze într-o dulce veselie și să se autolichideze ca niște inconștienți ce sînt! Iată soluția! Nici un anod și-un catod nu ne trebuie și i-am terminat în vreo 5—8 ani! Ce importanță are dacă ne sosesc misivele crăcănate? Crăcănatorii vor pieri! Ce importanță are că ni se învîrtește bătu-n suflet ca în mămăliga grisată? Făcăleţătorii se vor fleşcăi! Și atunci, oh atunci, mîndri și puri, vom scrie iubitei sau vreunui prieten, siguri că pupătura nu se face înjurătură la jartieră, sau dintr-un gest amical nu riscăm să-l pricopsim cu un sughiț animal. Iubirea va fi iubire, amiciția — amiciție și *Dumneavoastră, Stimate Domnule Virgil Măgureanu* nu veți mai avea nici o bătaie de cap. Iar cînd o să-mi pun și telefon la birja voi vorbi ca-n basme, neinterceptat, nepiuit, neîntrerupt, neinterceptat cu persoane fantomoase sau cu muzici zglobii, voi vorbi la nesfîrșit, indiferent de taxele pe secundă, indiferent de distanțele dintre continente, voi vorbi, voi gavari, voi parli, voi spikăi ca într-un delir al libertății.

Merçi, Becaud! Căci tu le încurcai pe toate!!!

Pactul cu diavolul

Dinu Cernescu a remarcat foarte bine că intelectualul român se vinde pe o nimica toată, pe ...e dolari sau uneori nici pe aceia. Deseori se ...nde fără să fi primit vreo ofertă de cumpărare, și se gudură pe lîngă cei mari așa, cu anticipație. Atîția candidați au fost la vînzare, că ... n-au mai ajuns să-și primească vreodată plata sau să încheie tîrgul cu cineva. Au coșit numeric pînă și pe diavol care, se știe, este ...bște extrem de organizat.

După Revoluție, am luat-o de la capăt. Ne... și-au amintit cu indignare de faptul că ...fost neplătiți și au schimbat tabăra. Plătiții, ...u discret, și-au văzut de ale lor. Totuși fiecare ...gorie a înghițit noi generații. Și s-a mai întîmplat ceva: a fost o dispersie de putere. Blocul ...it s-a desfăcut. Vizavi de ele au rămas doar ...erii, cei care privesc puterea cu sfiiciune, ca ... o icoană. Cine a fost într-adevăr demn de ...vol, acela a avut posibilitatea să iasă din ...iția de slugă și să-i devină aliat.

Un singur intelectual român a reușit performanța asta: Răzvan Theodorescu. Într-o perioadă ...rovizorat, cînd intelectualii făceau cel mai ...it figurație ca Andrei Pleșu sau balet ca Mircea ...escu, dl. Răzvan Theodorescu, cu siguranța ...ine a istoricului, a luat felia cea mare: televiziunea. Mai tîrziu avea să spună că televiziunea ...e a doua putere în stat, după armată. Pentru ...a fost deci întîia, căci armata nu îi era, firește, ...bilă.

Ca președinte de televiziune, dl. Răzvan Theodorescu îmi amintește de cenzorii vremurilor ...ne, aceia de după desființarea cenzurii. Cen...ul intelectual este un animal atît de rafinat, ... ar fi meritat să se scrie un capitol din zoologie anume pentru el. Îngăduie întotdeauna un fragment de libertate, spre deosebire de cenzorul prost, care taie totul. Cînd și cînd, la ore dubioase, la televiziunea română era ocazional chiar criticată puterea. Prea puțin ca să convingă de altceva decît de obiectivitatea televiziunii — acesta este în fond scopul urmărit. O cenzură totală ar atinge contrariul scopului propus.

Dl. Theodorescu este aliatul celor care i-au dat puterea în mînă. În clipele lui bune se crede chiar egalul lor, și amenințarea poziției sale îl înfioară. A amenințat cu demisia dacă se va da legea audio-vizualului. Ar fi arătat televiziunea mai servilă puterii după această lege? Probabil că nu. Dar și-ar fi pierdut Răzvan Theodorescu iluzia că face ceea ce face pentru că astfel vrea el, dar că, la o adică, ar putea face și altfel.

Iluzie sau adevăr? Probabil că iluzie. Dovadă că dl. Theodorescu tratează cu răceala parlamentul și liderii de partide, dar cu mare condescendență puterea executivă. Statul de drept este o vorbă goală, ca și partidul Frontul Salvării Naționale. Contează doar cei care dețin puterea în fapt, Iliescu și Roman. Dacă s-ar atinge de aceștia, dl. Theodorescu ar fi schimbat. Aici e granița puterii sale.

Altfel, Răzvan Theodorescu este un jucător, și încă unul de clasă, un regizor distins. La întîlnirea celor trei candidați la președinție părea în culmea voluptății. Iliescu era plictisit, jocul i se părea inutil. Maniera sa de a privi puterea este pragmatică, rudimentară. Răzvan Theodorescu, dimpotrivă, era detașat, instalat în fotoliul său de observator după ce ridicase cortina.

Spectatorul Răzvan Theodorescu a apărut pe 13 seara cu cămașa scrobită într-o televiziune distrusă. Înfățișare diavolească, să recunoaștem. El a amenințat cu legionarii calm, fără să clipească, cu aerul că nu crede el însuși. Acum, la procesul celor din 13—15, Răzvan Theodorescu afirmă că în realitate erau securiști, că totul a fost o înscenare. Balanța puterii s-a înclinat între timp, și jucătorul variază jocul. Plăcerea revine atunci cînd șansele de cîștig se dispersează.

Puțini intelectuali mai sînt astăzi de partea puterii. Poate pentru că aceasta s-a comportat atît de stupid, încît orice om cu scaun la cap își dă seama că prăbușirea ei nu va avea nimic măreț: după căderea sa, Iliescu nu va fi un personaj de dramă, ci un parvenit ridicol, care a gafat pentru că nu și-a cunoscut limitele. De partea puterii au rămas cei prea compromiși ca să mai aibă șanse de întoarcere, și eventual marii frustrați de genul unui Valeriu Cristea. Despre acesta se spune lucrul cel mai trist care se poate auzi despre un intelectual: că e sincer, că greșeala sa are sinceritatea drept sursă. Asta îmi amintește de scriitorii anilor '50, care — și ei — erau sinceri. Azi le acordăm scuza naivității, deși naivitățile prelungite nu au decît scuza prostiei. Ce să mai spunem de naivitățile reluate?

Nu, dacă e vorba să aleg, atunci îl prefer pe Răzvan Theodorescu. Îmi vine să rîd cînd văd că Nistorescu caută explicația în vila cu cinci camere pe care i-a dat-o primaria. Să fim serioși! Cinci camere constituie un preț derizoriu. Răzvan Theodorescu este un personaj de calitate, el nu s-a vîndut pentru o casă, ci pentru iluzia că, încheind pactul cu diavolul, devii egalul său. Aceasta este o utopie, dar una în care intră multă luciditate, multa nerușinare și destul curaj, și merită deci să fie încercată de un intelectual. Urmăriți personajul Răzvan Theodorescu, rolul său este poate singurul care nu este scris dinainte!

Alina MUNGIU

FORTUS

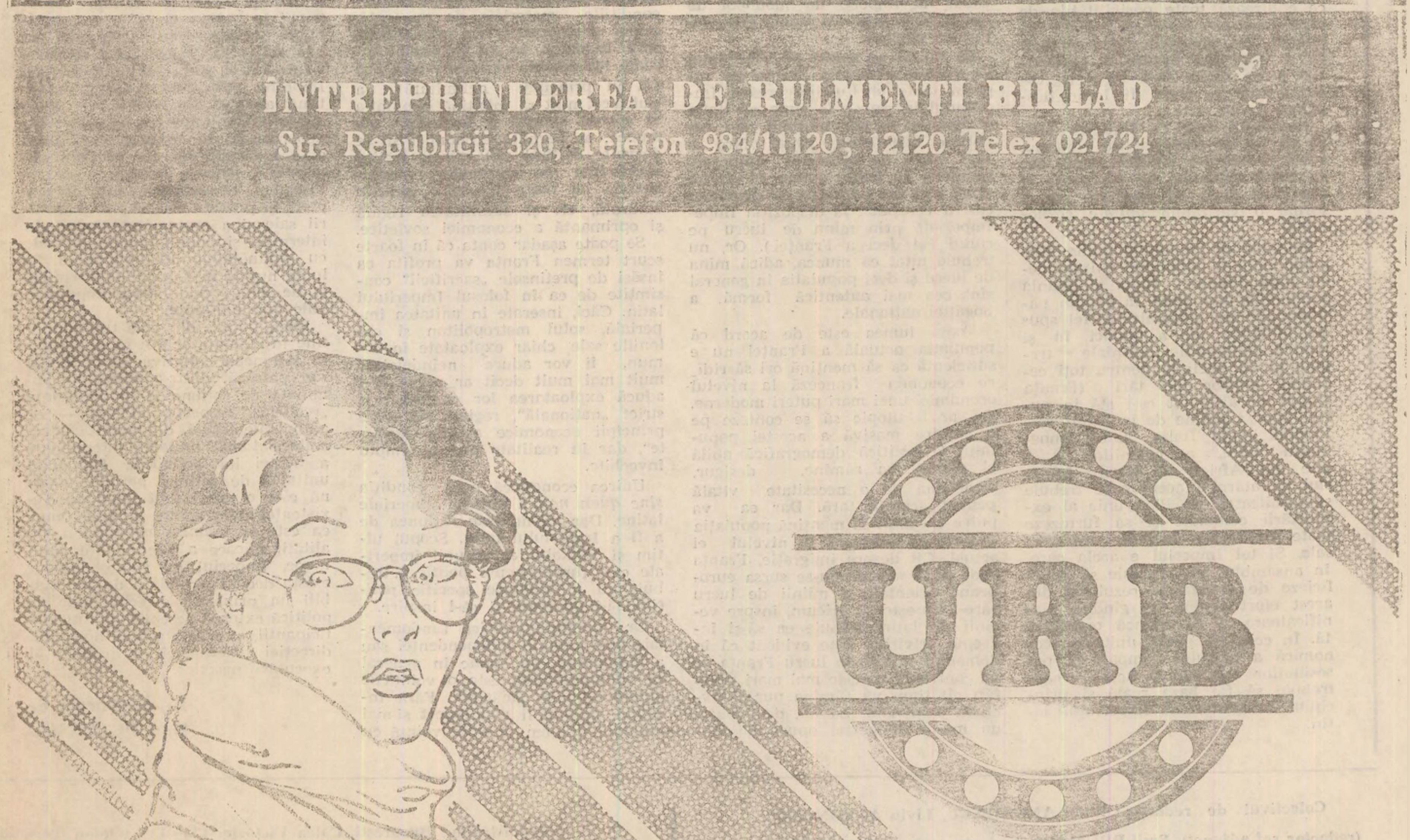
UN
NUME
GREU
ÎN
INDUSTRIA
IEŞEANĂ

FORTUS

COMBINATUL DE UTILAJ GREU – IAŞI – ROMANIA
Bulevardul Ilie Pintilie nr. 10 CP 2003
Telefon 981–30620; Telex 22322

INTREPRINDEREA METALURGICA IAŞI
Şoseaua Ţuţora nr. 132 cod 6600 IAŞI
Telefon 981/36320; 30371; Telex 22297/ Tepror
PROFILE... METALICE!
CL PUB
TEPRO

ÎNTREPRINDEREA DE RULMENŢI BIRLAD
Str. Republicii 320, Telefon 984/11120; 12120 Telex 021724
URB
CL PUB

Alexandre KOJÈVE

Ideea de imperiu latin (2)

Dacă înrudirea spirituală incontestabilă a popoarelor latine face *posibilă* crearea unui Imperiu, ea singură este cu siguranță insuficientă pentru a-i asigura *realitatea*.

Spre a putea ține piept celor două formațiuni imperiale deja constituite, nu e suficient Franței să evoce din cînd în cînd existența „surorilor latine"; nu e suficient latinilor să încheie între ei „pacte" mai mult sau mai puțin balcanice, nici să formeze alianțe în stilul „Antantelor", mici sau mai știu eu cum. Trebuie creată o *unitate politică*, reală și eficace, care ar fi nu mai puțin una, reală și eficace decît British Commonwealth of Nations sau Uniunea Republicilor Sovietice.

Dacă trebuie atins gradul de unitate și de eficacitate al acestor două formațiuni imperiale, asta nu înseamnă că trebuie imitată în mod servil structura politică a vreuneia dintre ele. Dimpotrivă, totul ne îndeamnă să credem că latinii vor trebui și vor fi în stare să găsească o formulă imperială inedită. Căci ei trebuie să unească niște națiuni pline de un lung trecut independent. Și e și mai puțin necesar să copieze organizarea socială și economică a celor două Imperii rivale. Căci nimic nu dovedește că „liberalismul", pe bază de mari trusturi autonome și de șomaj masiv, îndrăgit de blocul anglo-saxon și „etatismul" nivelator și cam „barbar" al Uniunii Sovietice epuizează toate posibilitățile de organizare economică și socială rațională. În particular, este evident că o structură *imperială* „sovietică" n-are nimic de-a face cu „comunismul" și poate fi lesne desprinsă de el.

Esențialul este ca Uniunea latină să fie cu adevărat un Imperiu, adică o *entitate politică* reală. Or, cu toată evidența, ea nu poate fi așa ceva decît cu condiția de a forma o veritabilă *unitate economică*.

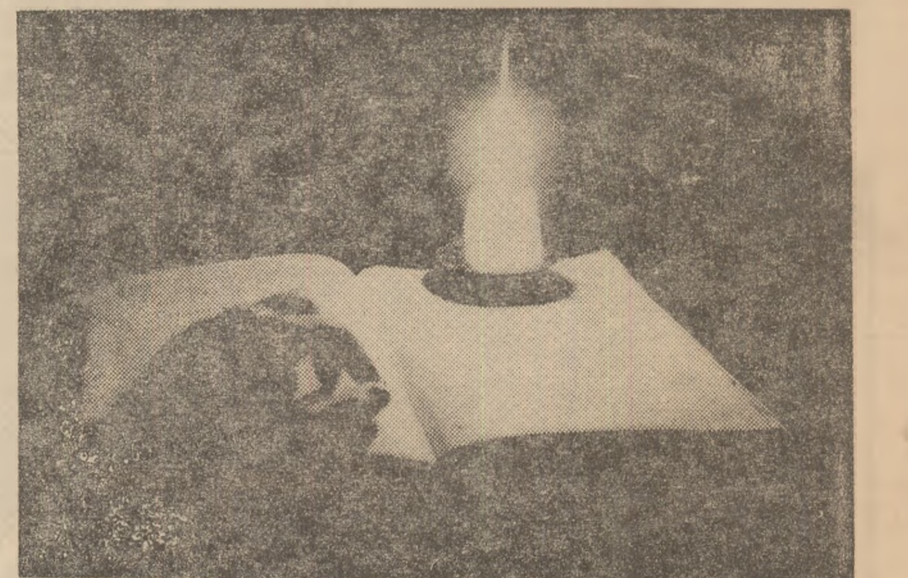
Se pare că popoarele latine n-ar putea crea o astfel de unitate decît dacă Franța, Italia și Spania încep prin a-și pune în comun patrimoniile lor coloniale. Altfel spus posibilitățile de a munci în și pentru posesiunile coloniale trebuie să fie aceleași pentru toți cetățenii acestor trei țări (Franța făcînd de alfel tot ce-i stă în putere spre a obține de la Aliați restituirea către Italia, adică Imperiului latin, a coloniilor italiene din Africa de Nord). Imperiul ca atare e acela care trebuie să stabilească un Plan unic al exploatării coloniale și să furnizeze toate mijloacele necesare realizării sale. Și tot Imperiul e acela care, în ansamblul său, trebuie să beneficieze de avantajele rezultînd din acest efort comun de gîndire planificatoare și de muncă organizată. În cele din urmă, unitatea economică a blocului compact al posesiunilor africane e aceea care trebuie să fie baza reală și principiul unificator al Imperiului latin.

Mai mult, se poate ca în această lume latino- africană să fie într-o zi rezolvată problema musulmană (și poate problema „colonială" în general). Căci de la Cruciade, Islamul arab și Catolicismul latin sînt unite într-o opoziție din mai multe puncte de vedere sintetică (influența gîndirii arabe asupra Scolasticii, pătrunderea artei islamice în țările latine etc.). Și nimic nu spune că în cadrul unui veritabil *Imperiu* această sinteză a opuselor n-ar putea fi eliberată de contradicțiile-i interne, care nu sînt cu adevărat ireductibile decît atîta vreme cît e vorba de interese pur *naționale*. Or, o înțelegere între Latinitate și Islam ar face ciudat de precară prezența altor forțe imperiale în bazinul mediteranean.

Dar, firește, uniunea economică colonială trebuie să fie completată de o uniune economică metropolitană. Înțelegeri private sau de stat trebuie să pună la dispoziția Imperiului ansamblul resurselor minerale și agrare pe care-l oferă solul țărilor imperiale. Aceleași înțelegeri trebuie de asemenea să asigure o distribuție rațională între participanți a sarcinilor impuse de securitatea politică sau militară și a nevoilor economice și sociale ale ansamblului imperial. În sfîrșit, o doctrină concertată a comerțului exterior, susținută dacă e cazul de o politică vamală comună, trebuie să asigure Imperiului posibilitatea de a înfrunta, la export, piața mondială și de a opune, dacă e cazul, la import, un monopol de cumpărarea unor eventuale monopoluri de vînzare.

Să nu ni se spună că din punct de vedere economic Franța va suporta toate cheltuielile creării Imperiului în cauză, în timp ce Italia și Spania se vor mulțumi să-i recolteze beneficiile. Chiar fără a mai vorbi de resursele minerale spaniole, se poate spune că aceste două țări vor participa la economia care-o vor pune la dispoziția Impeimperială prin mîna de lucru pe riului (și deci a Franței). Or, nu trebuie uitat că munca, adică mîna de lucru și deci populația în general sînt cea mai autentică formă a bogăției naționale.

Toată lumea este de acord că populația actuală a Franței nu e suficientă ca să mențină ori să ridice economia franceză la nivelul economiei unei mari puteri moderne. Or, ar fi utopic să se conteze pe o sporire masivă a acestei populații. O politică demografică abilă și eficace va rămîne, desigur, totdeauna de o necesitate vitală pentru această țară. Dar ea va putea cel mult să mențină populația propriu-zis franceză la nivelul ei actual. Cît despre imigrație, Franța vede deja secătuindu-se sursa europeană orientală a mîinii de lucru care-i lipsește și, oricum, înspre vecinii săi latini trebuie ea să-și îndrepte privirile. Este evident că în domeniul mîinii de lucru Franța se va confrunta cu cele mai mari greutăți cît timp va rămîne pur și exclusiv națională. La fel, deși dintr-un motiv diametral opus, naționa-

lismul izolant și excesiv (de altminteri politicește impracticabil și practic deja inexistent) nu le este de folos nici celorlalte două țări latine. Căci economiile italiană și spaniolă, limitate la resursele lor naționale, nu ajung în mod vizibil ca să asigure populațiilor respective un nivel de viață cît de cît acceptabil pentru un european modern, nici ca să absoarbă creșterea demografică anuală constatată pînă acum.

Dimpotrivă, un Imperiu latin numărînd 110 sau 120 de milioane de cetățeni (de altfel autentici în ce privește mentalitatea și aspectul lor exterior) ar fi fără nici o îndoială capabil să genereze și să întrețină o economie de mare anvergură, mai modestă, firește, dar măcar comparabilă cu economiile anglo-saxonă și slavo-sovietică. Această economie, la rîndul ei, ar permite în viitor ridicarea nivelului de viață în ansamblul Imperiului, adică în primul rînd în Spania și în Italia de Sud. Ameliorînd în aceste regiuni condițiile materiale de existență, curba demografică va urca brusc, fără îndoială, în următoarele decade. Iar această extindere continuă (și în principiu nelimitată) a putea cel mult să mențină populația tă mereu sporită a locurilor de muncă, ar permite economiei să se dezvolte evitînd atît crizele ciclice inevitabile ale economiei anglo-saxone cu piața internă practic saturată, cît și stabilitatea rigidă și oprimantă a economiei sovietice.

Se poate așadar conta că în foarte scurt termen Franța va profita ea însăși de pretinsele „sacrificii" consimțite de ea în folosul Imperiului latin. Căci, inserate în unitatea imperială, solul metropolitan și coloniile sale, chiar exploatate în comun, îi vor aduce neîndoielnic mult mai mult decît ar putea să-i aducă exploatarea lor exclusivă și strict „națională", reglată de niște principii economice așa-zis „egoiste", dar în realitate pur și simplu învechite.

Unirea economică este condiția *sine quan non* a unității imperiale latine. Dar ea nu este rațiunea de a fi a Imperiului latin. Scopul ultim și veritabil al uniunii imperiale este funciarmente *politic* și trebuie ca o ideologie specific *politică* să-l genereze și să-l inspire.

Or, categoria politică fundamentală este aceea a independenței sau a *autonomiei*. Se spune în general că voința politică este o voință de putere sau de „mărire". Fără îndoială. Dar ar fi mai corect și mai exact să spunem că orice voință cu adevărat politică este înainte de toate o voință *autonomă* și o voință de *autonomie*. Căci „puterea" nu e decît un mijloc de a realiza autonomia, iar „mărirea" e o simplă consecință a acestei realizări. Considerat ca entitate politică, Statul nu face decît să materializeze o voință de autonomie; prin ea se creează el și se menține, prin ea integrează și domină voințele particulare altcumva disparate, făcînd să se ivească din ele o „voință generală", care nu e nimic altceva decît propria-i voință de autonomie devenită astfel explicită și eficace. Invers, un Stat care nu mai este animat de o voință de autonomie absolută, se coboară la nivelul unei simple Administrații trebuind să slujească în cel mai bun caz interesele private pe care e de altminteri incapabilă să le concilieze.

A crea un Imperiu latin presupus a putea exista ca entitate *politică* înseamnă deci a crea și a menține o „voință generală" latină, *autonomă* în voința ei și voind maximum de *autonomie* compatibil cu situația politică generală a momentului. Altfel spus, actiunile acestui Imperiu trebuie să decurgă în ultimă analiză din voința de unire a popoarelor imperiale și să fie independente, în măsura posibilului și a rezonabilului, de voințele sau acțiunile străine. Practic, aceasta înseamnă că deciziile luate de Imperiu și purtînd atît asupra structurii sale și a comportamentului său intern cît și asupra raporturilor sale cu străinătatea, nu trebuie să fie luate numai în funcție de dorințele și de actele celor două Imperii rivale deja existente.

Dacă fiecare din cele trei țări latine în discuție ar voi să se inspire în acțiunea-i colectivă, adică de stat sau politică, dintr-o voință — luminată de rațiune și în consecință „realistă", respectiv eficace — de autonomie *latină*, din aceasta ar rezulta automat unitatea integratoare a triplei lor activități. Dar dacă unitatea de acțiune politică externă este o *consecință* imediată a existenței unei voințe de autonomie, ea este și *premisa* necesară a realității eficace a unei voințe autonome. Imperiul nu poate așadar exista decît cu condiția de a-și stabili un principiu director unic de politică externă acceptat de toți participanții, și acesta atît în domeniul direcției generale cît și în acela al executării practice.

În românește de
Dan PETRESCU

Colectivul de redacție: Radu ANDRIESCU, Liviu ANTONESEI (redactor șef adjunct), Emil BRUMARU (redactor șef adjunct), Codrin BURDUJA (secretar de redacție), Mariana CODRUȚ, Nicolae DABIJA, Nichita DANILOV, Alexandru DOBRESCU (redactor șef), Valeriu GHERGHEL (secretar general de redacție), Mădălina GRIGORAȘ (secretar de redacție), Ion HADÂRCĂ, Nicolae IONEL, Alina MUNGIU, Constantin PRICOP, Horia ZILIERU.

Administrația: București, Calea Victoriei 133—135, telefon (90) 506618.

REDACȚIA: IAȘI, Casa cu absidă, Centrul civic: telefon (981) 16242

PPREȚUL UNUI EXEMPPLAR: LEI 5

Cititorii din străinătate se pot abona prin ROMPRESFILATELIA — Sector export-import presă P.O. Box 12—021, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1.